

Die **uw** jeugd vernieuwt
ais die van een **arend**.

De Reformatie

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

KENMERKEN VAN DE CHRISTELIJKE VERWACHTING IV (slot)

Soberheid en zekerheid

Christelijke verwachting wordt – zo zagen we – gekenmerkt door *soberheid*. We houden rins *binnen* de grenzen van de openbaring en we houden nnc *aan* het Hoofd Christus. We speculeren niet over de toekomst. We geloven in God Drieënig en in zijn grote toekomst waarin zijn volk naar zijn rijke genade zal delen.

Deze soberheid heeft dus niets te doen met de twijfel, de onzekerheid die uit ongeloof wordt geboren. Wie leeft in de christelijke verwachting is geen *gnosticus*, die speculeert over de toekomst op eigen gezag. Hij is ook geen *agnosticus*, die in *éigen* wijsheid en op eigen gezag afziet van elk woord over de toekomst en trots is op zijn inzien.

Nee, het geloof is ook in de gestalte van de hoop naar zijn eigen aard *zekerheid*, omdat het steunt op Gods betrouwbare beloften.

We maken nog een enkele opmerking over de zekerheid van de christelijke verwachting: 1. met betrekking tot het leven tussen het sterven en de opstanding, 2. met betrekking tot de voleinding der eeuwen.

Zekerheid met betrekking tot de toekomst tussen sterven en opstanding

Gods beloften gelden voor de tijd waarin wij leven in het

lichaam, dat in z'n broosheid met een 'aardse tent' kan worden vergeleken, 1 Kot. 5,1. Ondank:, alle vergankelijkheid is er de vreugde van de gemeenschap met God, die de Levende is. Zijn beloften wekken de vreugde van het begin, dar zéker vervolg zal krijgen. Zo spreekt de Catechismus over het eeuwige leven, dat zich nú al manifesteert als de rijkdom van het geloof: 'het begin tier eeuwige vreugde'.²

Omdat dit leven *gemeenschaps-leven* met de eeuwige God is – Hij is de zekerheid van allen die Heni vrezen!³ – is het sterker dan de dood. Dat heeft Gods volk altijd geweten. Reeds in het Oude Verbond breekt die zekerheid door: 'Gij hebt mijn rechterhand gevat (de gemeenschap!). Gij zult mij leiden door Uw raad en daarna mij in heerlijkheid opnemen', Ps. 73,23,24.⁴

Het licht van de openbaring over deze toekomst is echter in het Oude Testament nog niet helder. Er wordt over dood en doden-rijk gesproken 'vanuit het standpunt van dit aardse bestaan'. ook al is er het vertrouwen op onvergankelijkheid van gemeenschap.

Maar ook ten aanzien van liet geloof in de toekomst geldt de regel die de Nederl. Geloofsbelijdenis voor de kennis van de drieënige God onder woorden heeft gebracht: 'wat voor ons enigszins duister is in het Oude Testament, dat is zeer helder in het Nieuwe', att. 9. Het ligt in de aard van

HOOFDARTIKEL

Kenmerken van de christelijke verwachting IV (slot)

j. Kamphuis

U OES HRIIT

Geborgen

M.H. Oosterhuis

KERKLIJK 1 V P.

Plaatselijke samensprekingen – waarover? II (slet)

W.G. de Vries

OP MAAT

Collecte en collectant

H. Folkers

REACTIE

Wie voelt zich geroepen?

Ko Serier

REACTIE

Naar een verantwoorde

zendings/evangelisatie-methode

L.J. Joosse

BOEKBESPREKING

De Schotse kerkgeschiedenis

IRSSCI 6 UW

G.J. van Middelkoop

de zaak dat deze regel ook opgaat voor ons onderwerp! Heilsgeschiedenis en openbaringsgeschiedenis en geschiedenis van de geloofskennis hangen onlosmakelijk samen. Als God *voórtgaat* in de geschiedenis van het heil, dan wordt Hij, die als *de Levende* zo dikwijls zich onder het Oude Verbond heeft geopenbaard en zo door zijn volk is geprezen, zo ring veel meer openbaar in de Christus van het Nieuwe Verbond⁶ cii belijden de discipelen hun Meester als: 'de Christus, de Zoon van de levende God', Matt. 1h.16. Hij geeft – in het uur van zijn eigen dood en van de borgtocht – aan wie Hem zoekt ook de zekerheid van het *leven* in zijn gemeenschap: 'Voorwaar, Ik zeg u, heden zult gij met Mij in het paradijs zijn', Lukas 23.43. Het komt hier aan op *de zekerheid*, die in liet woord 'voorwaar' door Christus vanaf zijn kruis wordt verkondigd⁷ eti op de *aard* van deze zekerheid: gebonden aan de Christus: 'met Mij'! De gemeenschap in het Verbond, ook na het sterven, die Christus tijdens zijn rondwandeling op aarde typeert als eei door de engelen gedragen worden iii de schoot van Abraham. Lukas 16.22.23 blijkt gemeenschap met de *Middelaar* van het Verbond te zijn en deze gemeenschap is vanwege *zijn* borgtochtelijke dood-voor-ons tegen alle dood bestand: her 'in Christus' zijn door hei geloof, blijkt een 'met Christus' te zijn ná het sterven in de verwachting van de volheid van heel Gods werk. Hierheen gaat het verlangen van de apostel uit. Phil. 1.23 en hiermee bemoedigt hij de gemeente, dat wij 'hij de Here' na het sterven onze intrek zullen netien. 2 Kor. 5.8. Deze zekerheid is gevat in héél de zekerheid van het heil in Christus, zoals die zich uitstrekt tot in alle toekomst en tegen alle bedreiging is bestand: 'ik ben *verzeker*d dat noch dood noch leven (–) ons zal kunnen scheiden van de liefde Gods, welke is in Christus Jezus onze Here'. Kom. 8.38.39.⁸ De geloofs-zekerheid van Psalm 73 breekt machtig dóór in deze paulinische geloofspsalme, nu Christus is verschenen en nu de geloofsgemeenschap is verankerd in

Heni, iii zijn Persoon en werk.

Wij tneteti deze zehertied daarom ook niet willen funderen in eei wijsgerige (en dan nog: een uit synthese met hei heidense denken stammende!) *visie* op de mens, als zou 'de onsterfelijke ziel' iii zichzelf eei garantie hebben tegen de dood. Maar we moeten deze zekerheid evenmin loochenen vanuit de dwang-gedachte dat over de mens, ook over de gelovige ná het sterven en vóór de opstanding niets meer te zeggen zou zijn dan dat hij *dood* is. Dok dan zouden we ons meer afhankelijk maken van een *bepaalde visie* op de mens dan van Cod.; belofte-woord in Christus Jezus." Zeker, er is vanuit de Schrift over de mens te spreken *tegenover* een wijsgerig *dualisme* (de mens die zou 'bestaan' uit lichaam en ziel als twee gescheiden eleirieriteri), maar dñii evenzeer tegen ieder *trionisme*: de mens valt in liet sterven weg, omdat hij alléén als een éénheid zou zijn te zien. We zullen over de mens radicaal vanuit de Schrift moeten denken. Die heeft *methodisch* voorrang! Hoeveel we daarom ook niet weten, als *we* spreken over de gelovige ná liet sterven en vóór de opstanding van het vlees (waardoor u tot soberheid gedrongen worden!), de kerk zal zich de zekerheid van het geloof niet mogen laten ontnemen. Omdat hier de *eigen* aard van het geloof in geding is, heeft de kerk hier ook te spreken, zoals ze dat in het verband van de Gereformeerde Kerken na de vrijmaking ook heeft gedaan.¹⁰

Zekerheid aangaande de voleinding der eeuwen¹¹

De zekerheid van het heil en van her geloof en de kennis van het geloof strekt zich uit tot de voleinding der eeuwen en het eeuwige leven daarna, wanneer Christus het koninkrijk zal hebben overgegeven aan de Vader. 1 Kor. 15.24.

Weer moeten we zeggen: we staan hier aan de grenzen van onze kennis! Hoe zal het geloof daar niet altijd van doordrongen moeten zijn! Hoeveel is er wat wij *met w-*ten over de wereld, wanneer er, door de brand heen een nieuwe hemel eei een nieuwe aarde zal zijn! Hoc zal het wezen te zijn 'als de engelen Gods', vgl. Lukas 20.36. Moe weinig is er voor, nu wij nog in het 'natuurlijk lichaam' zijn, te zeggen over 'het geestelijk lichaam', 1 Knr. 15.44

Zo ergens, dan past ons hier wel zeer grote bescheidenheid.

Maar toch is het opvallend, dat de Schrift slag op slag ons wil ver-zekeren, juist als het gaat over wat wij nu met één term willen aanduiden als 'de voleinding der eeuwen'. De Schrift wil ons dan leren uit de zekerheid van her geloof te leven en te spreken. Niet omdat wij onvergankelijkheid iii onszelf zouden hebben. Maai omdat hei heil van God onverbrekkelijk en omdat rin gemeenschap in Christus onvergankelijk is. Het 'ik ben verzekerd' uit het slot van Rom. 8 omsluit zowel de overgang bij hei persoonlijk sterven als hij de grote overgang van déze wereld naar de toekomst!

Steeds u orden we naar de zekerheid toe-gedrongen.

KERNREDACTIE:

DR. W.G. DE VRIES (eindred.), DRS. G.J. VAN MIDDELKOOP, PROF. DR. M. TE VELDE.

OVERIGE REDACTIELEDEN:

DRS. R. TER BEEK, DRS. B. LUITEN, DRS. C.J. DE RUIJTER, PROF. DR. C. TRIMP, DRS. H. VELDMAN, PROF. DR. K. VELING.

MEDEWERKERS:

DRS. J.A. BOERSEMA, J.M. DE JONG, AJOH. KISJES, DRS. J. MESSELINK, DRS. J. SMELIK.

Aile stukken bestemd voor de Redactie aan:

De Reformatie, Postbus 24, 8260 AA te Kampen.

Uit te geven op:

Uit te geven op: Oosterbaan & Loe Cointre B.V. Postrekening 106040 t n v
De Reformatie, Postbus 25, 4460 AA Goes Tel. (0 100) 1559

Jaarlijkse per jaar: f 45,25 per halfjaar; studenten f 69,25 per jaar (binnenland)
Buitenland f 142,50 per jaar (reepost)

De Reformatie, Postbus 25, 4460 AA Goes Tel. (0 100) 1559
Ik wens te worden ingeschreven op de lijst van de betrekkingen

Losse nummers f 1,95 (excl. porto)

De Reformatie, Postbus 25, 4460 AA Goes

Per f 1,95 per jaar, f 7,95 acti - f 1,95

Zonder schriftelijke toestemming van de uitgever is het niet toegestaan artikelen uit dit blad over te nemen.

Tegenover de scepsis van de Sadduceën (de vrijzinnigen iiiï de tijd van Christus op aarde) met betrekking tot de opstanding, onmaskert Christus de dwaasheid van hun dwaling tegenover de realiteit van Gods openbaring en van zijn kracht: 'Gij dwaalt, want gij kent de Schrift niet noch de kracht Gods (-). Gij dwaalt wel zeer', Matt. 22.29 en Marcus 12.77. Maar die ontmaskering voltrekt Christus, omdat God de Levende is en *dus* 'nici een God van doden, maar viin levenden'.¹²

Zekerheid tner betrekking tot de opstanding, hoc mysterieus het ook is, als ons vandaag reeds over het opstandings-lichaam als een geestelijk, een pneumatisch lichaam wordt gesproken, zoals Paulus het doet in 1 Kor. 15. Mysterieus, maar tegenover de scepsis in de gemeente van Korinthe, die wel religieus wilde zijn (want het was scepsis *binnen* de gemeente!), maar dacht niet over de doodsgrens heen te kunnen zien, trekt Paulus zich niet in een zo veilig mogelijke defensie terug. Hij gaat vrijmoedig in het *offensief* en spreekt die scepticus aan, zoals Christus het tie Sadduceën deed: 'Dwaas!', vgl. 1 Kor. 15.36. En dan gaat Paulus over de vragen die er zijn spreken *vanuit* de zekerheid!

Diezelfde zekerheid werkt God ook met betrekking tot de wederkomst op de dag van Christus' hemelvaart door de dienst van de engelen: 'Deze Jezus, die van u opgenomen is naar de hemel, zal *op dezelfde wijze* wederkomen, als gij Hem ten hemel hcht zien varen', Hand. 1.11. De discipelen zijn oog-getuigen van het gaan van Christus naar de hemel. In hun oor- en oog-getuigenis geeft God rins *zekerheid*. En deze zekerheid trekken de engelen voor de discipelen en voor ons dóór naar de weder-komst. Er zijn vragen genoeg en we staan ook hier aan de grens van kennis. Maar dat staan we niet terwijl we de bodem onder onze voeten voelen zinken en we de zekerheid van het geloof zouden moeten kwijtraken! Het tegendeel is: het geval! De gemeente bidt 'kom, Hore Jezus' en zij staat daarmee voor een toekomst die zij nici overzien of doorzien kan. Maar de gemeente bidt in geloof. Zij begint dit slof-gebed in de Schriften met haar 'Amen' en dat is volgens die prachtige confessionele uitleg: het is waar en zeker.¹³ Dat 'Amen' is een weerslag op het belofte-woord van de Christus: 'Ja, Ik kom spoedig'. Openb. 22.20.21. Zijn 'Ja' roept ons 'Amen' op, zoals dat altijd het geval is in de gemeente van Christus: 'Want hoevele beloften God.; er ook zijn, in Hem is het: Jii: daarom is ook door Hem hei Amen, tot eer van God', 2 Kor. 1.20. Mrt 'in Hem' moet hier onze volle aandacht hebben!

Zekerheid aangaande de toekomst is geloofs-zekerheid -, is zekerheid in de gemeenschap met Christus: met God, die in Christus *de Levende* is en zó zich altijd weer zal openbaren.

Hoezeer we dan ook tot bescheidenheid gedrongen worden, als we denken over de komende heerlijkheid -, want dit licht straalt zó sterk, het zou onze ogen verblinden -. we kunnen in Christus toch ook nú al delen in de vreugde van wat komt. Onze ogen worden *niet* verblind, want zij zien Jezus. Zo is het in het visioen van Johannes op Pilt-

mos: 'En eei tempel zag ik in haar, liet nieuwe Jeruzalem, niet, want de Here God, de Almachtige, is haar tempel *en het Lam*. Openb. 21.72. En daar is 'de troon van God on *van het Lam*', Openb. 22.3 en tie heerlijkheid van God is voor Gods volk geconcentreerd in de lamp, die (wederom) het Lam is. ■ gl. Openb. 71.22. *Daarom* zullen de volken bij *dit* licht wandelen!

De grote zaak voor de kerk aan her einde van de 20e eeuw is of zij in deze zekerheid wil staan en in deze /e-kerheid wil spreken. Want het v - en Friedrich Nietzsche heeft her in zijn anti-christelijke wil tot consequentie scherper gezien dan vele christenen, die hun geloof in discussie doen ondergaan! - hel is van tweeën één:

God is dood

Of

God is geen God van doden, maar van levenden.

En het tweede is waarachtig in Christus, de Hore, die dood geweest is en Hij leeft.

J. Kamphuis

¹ Vgl. het 'stellig weten' en het 'vast vertrouwen', waarmee Heid. Cat. Zondag 7 het geloof karakteriseert.

² Heid. Cat., antw. 58.

³ Vgl. Ps. 90 vers 1 in de berijming van liet *Liedboek*.

⁴ Het 'in heerlijkheid' geeft exegetisch wel moeilijkheden, vgl. I. Ridderbos in zijn commentaar op *De Psalmen* II, 247 v. Hij vertaalt 'en na ere mij wegnemen'. Onzes inziens wel een gewrongen weergave, al wil ook Ridderbos de gedachte uitgedrukt in de gebruikelijke vertaling niet ontkennen. Wij houden ons aan de vertaling in de tekst gegeven met de verklaring van A. Noordzij in de *Korte Verklaring*, Psalmen II, 17: 'Leven is in voortdurende gemeenschap zijn met de Levensbron (-) Door Gods hand aangegrepen en naar zijn Raad, weet hij in zijne tegenwoordigheid te leven, en in deze metenschap bezit hij de zekerheid, dat dit in God wortelende leven niet alleen geen einde licineil kan, maar dat het na het louteringsproces van den dood in een leven van eeuwige gemeenschap nici God zal overgaan'.

⁵ H. Bavinck, *Geref. Dogmatiek* IV, 576

⁶ Vgl. het 'veel klaarder' bij H. Bavinck, *u w.*, 582.

Vgl. S. Greijdanus, *Kommentaar-Bottenburg* op Lukas 23.43: 'De Heere verzekert hani met grote kracht. Hei was ook iets verwonderlijks en groots'.

⁸ Vgl. Herman Ridderbos in *Kommentaar Romeinen*, 202 over het 'ik hoi verzekerd': 'aanduiding van vaste geloofsovertuiging, volle zekerheid hier met nadruk voorop'.

⁹ Vgl. hoe It. Telder iii zijn loochening aan de bewuste gemeenschap met Christus, ook ná het sterven de beïnvloeding erkent van de existentialistische en actualistische mens-visie aan Karl Barth, *Sterven en dan? Gaan de kinderen Gods, wanneer zij sterven naar de hemel?*, Kampen 1960, 24.

¹⁰ Vgl. de uitspraken van de generale synode van de Geref. Kerken in Amersfoort-West, 1967, vooral het oordeel dat de lering van ds. R. Telder (zie vorige noot) geheel in strijd is met de in de Schrift beloofde ononderbroken voortzetting van het eeuwige leven tussen sterven en opstanding en met de belijdenis van antw. 57a Heid. Cat., die daarop steunt, *Acta*, art. 164, hl. 172 onder 'tenslotte van oordeel' eri vgl. voor liet Schriftbewijs J.R. Wiskerke, *Leven tussen sterven en opstanding*, Goes 1963.

¹¹ Dit onderdeel van het college is in deze bewerking voor *De Reformatie* belangrijk ingekort.

¹² Vgl. parafrase J. van Bruggen in *Kommentaar Marcus*, 270: 'Men moet zich niet blind kijken op de vraag, hoe doden kunnen opstaan (dat is dus, zo voegen wij toe, een *anthropologische* vraagstelling, J.K.): de situatie is heel anders: doden leven voor God en zou Hij zijn levenden nier kunnen terughbrengen in het lichaam, evengoed als Hij ze daaruit heeft weggevoerd'.

¹³ Vgl. Heid. Cat., antw. 129

GEBORGEN

'Want Gij hebt mijn nieren gevormd, mij in de schoot van mijn moeder geweven.'

Ps. 139 : 13

Psalm 139 beschrijft in vers 1-12 Gods voorzienigheid.

Speciaal Gods voorzienige zorg vont de mens.

Vanaf vers 13 geeft de dichter daarvan een verklaring.

Let op het woordje 'want'.

'Want Gij hebt mijn nieren gevormd, mij in de schoot van mijn moeder geweven.

Daarmee geeft hij in de eerste plaats de afhankelijkheid van de mens aan.

Daar hebben we vorige week hij stilgestaan. Als schepsel is Hij aangewezen op de Schepper. Maar dat is niet het enige.

Het christelijk geloof is iets anders dan de Islam!

Daar houdt het geloof in voorzienigheid op bij liet besef van afhankelijkheid.

Maar zo is het in Ps. 139 niet.

Daar leren we Gods voorzienige zorg voor ons ook in verband brengen met zijn vaderschap.

Daar dwingt dat beeld in vers 13 toe.

De dichter belijdt daarmee niet alleen dat hij een schepsel van God is.

Hij drukt daarin ook uit dat Hij een kind van God is.

U bent mijn Vader.

En daarom ben ik niet alleen afhankelijk van u. Daarom mag ik me ook geborgen voelen bij u.

Ik ben niet een anoniem schepsel dat onderworpen is aan de wet van de afhankelijkheid.

Ik ben uw kind. Voorwerp van uw vaderlijke.

Daarom treunt de dichter ook niet: wat een leven, scheepsel is zijn. Aan handen en voeten gebonden.

Nee, hij wordt lyrisch over zijn hemelse Vader: 'Ik loof u, omdat ik gans wonderbaar ben toebereid, wonderbaar zijn uw werken; mijn ziel weet dat zeer wel?... Hoe kostelijk zijn mij uw gedachten, o God, hoe overweldigend is haar getal. Wilde ik ze tellen, zij zijn talrijker dan liet zand: als ik ontwaak dan ben ik nog bij u.'

Als ik 's avonds in m'n bed lig en nadenk over Gods heerlijkheid, dan val ik uiteindelijk, nioc van het denken in slaap.

En dan ben ik als ik wakker wordt nog bij u. Dan zoek ik weer naar liet punt waar ik gebleven was.

Oh ja, bij C!

Oók daaruit verklaart de dichter dat hij God overal ontmoet.

Dat is omdat Hij mijn Vader is.

Vader die z'n kinderen nooit vergeet. Die ze nooit aan hun lot overlaat. Die als een echte vader wil dat z'n kinderen goed terecht komen. Die ze gelukkig wil maken, er tegen het ongeluk en de ondergang wil beschermen.

Die ze beschermt. Maar dan wel op zijn manier!

Da's heel wat anders dan de voorstelling die de koran en de Islamitische theologie in Allahs voorzienigheid geeft.

Daar is het boek waarin je leven is opgeschreven symbool van Allahs macht.

Veelzeggend zoals daar in de koran vaak over gesproken wordt.

Als dit of dat geschreven staat in liet boek, dan staat er ter verklaring bij: 'dat is gemakkelijk voor Allah'.

Dat speelt Hij klaar in een handomdraai.

Allah is voor de Islamieten niet een Vader. Allah is een heerser, hne goedgunstig ook voorgesteld vaak.

En zo ervaart de Islamiet nu ook Allahs voorzienigheid.

Voorals afhankelijkheid van zijn macht.

Maar de voorzienigheid van onze God ervaren we als vaderlijke.

Die geeft niet het beklemmende gevoel van afhankelijkheid.

Die geeft geborgenheid.

Die wekt ons vertrouwen.

Zoals we liet lezen van David in Psalm 139.

Dat hij in plaats van te vluchten voor Gods Geest (vs. 7), z'n leven juist voor God openlegt. In liet besef dat Hij alleen in staat is je te leiden op de goede weg.

'Doorgrondt mij, o God, eti ken mijn hart, toets mij en ken mijn gedachten; zie, of bij mij een heilloze weg is, en leidt mij op de eeuwige weg.'

M.H. Oosterhuis

PLAATSELIJKE SAMENSPREKINGEN – WAAROVER? II (slot)

In ons artikel van de vorige week gaven we een discussie weer tussen dr. A.N. Hendriks en ds. J.H. Velema over samensprekingen die hier en daar worden gehouden tussen plaatselijke Gereformeerde en Christelijke Gereformeerde Kerken. Daarbij wees dr. Hendriks erop dat zeker ook de vier zaken ter sprake dienen te komen, die landelijk door de wederzijdse synoden aan de orde zijn gesteld.

Ds. Velema bleek, als we hem goed begrepen hebben, er meer voor te voelen dat plaatselijke geschillen en gevoeligheden ter sprake komen, met name ook het verschil in 'cultuur' tussen beide kerkengroepen. Anders zou men alleen maar het werk van de deputaten voor landelijke samenspreking overdoen.

Kerkverband en plaatselijke kerken

Uitdrukkelijk komt hier in het gezichtsveld de verhouding van de plaatselijke kerken tot het kerkverband, waartoe zij behoren.

Nu is het opmerkelijk dat de christelijke gereformeerden als synodale richtlijn hebben vastgesteld: 'Het aanvankelijk gestalte geven aan eenheid tussen plaatselijke kerken van gereformeerd belijden die tot verschillende kerkverbanden behoren, door nauwer samenleven, kan alleen geschieden met kerken die behoren tot een kerkverband waarvan de synode van de eigen kerken heeft geconstateerd, dat het zich in alles wil stellen op de grondslag van Gods heilig Woord en de gereformeerde belijdenis, en met welk kerkverband contacten worden onderhouden door wederzijdse deputaten'.

Nu heeft de christelijke gereformeerde synode van Groningen van 1989 geconstateerd dat in de gesprekken tussen wederzijdse deputaten verschillen met betrekking tot de toeëigening des heils naar voren zijn gekomen. Tegelijk sprak zij uit 'dat de geconstateerde verschillen geen belemmering mogen zijn om te erkennen dat de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) zich in alles willen stellen op de grondslag van en begeren te leven naar de gerefor-

meerde belijdenis'.

Precies dus de voorwaarde, die volgens de bovengenoemde richtlijn dient te worden gesteld, wil men tot plaatselijke samensprekingen komen. Wat zou dus meer voor de hand liggen dan dat men deze plaatselijke samensprekingen toejuicht en stimuleert? Maar wat gebeurde er? Op de synode van Groningen werd het voorstel gedaan de plaatselijke christelijke gereformeerde kerken op te roepen tot het gesprek met de Gereformeerde Kerken. Maar dit voorstel werd door de synode met ruime meerderheid verworpen. Vandaar dat onze deputaten aan de Generale Synode van Leeuwarden 1990 rapporteerden: 'Daarmee heeft de christelijke gereformeerde synode een duidelijk signaal afgegeven. Hoewel enerzijds wordt erkend, dat de gereformeerde kerken in alles willen leven naar de grondslag van de gereformeerde belijdenis, wordt het voorstel tot gesprek – alleen nog maar een gesprek – afgewezen. Uw deputaten vragen zich opnieuw af: is er wel de hartelijke begeerte naar kerkelijke eenwording?' (*Acta* Leeuwarden, bl. 553).

Nu heeft ds. Velema in zijn door ons weergegeven artikel er ook op gewezen dat zijn synode dergelijke plaatselijke samensprekingen prematuur achtte. Toch vinden ze plaats en daaruit blijkt volgens hem de begeerte om tot vereniging te komen. Maar hij voegt er wel uitdrukkelijk aan toe: van gereformeerde zijde!

Zelf legt hij er nadruk op dat bij de christelijke gereformeerden het zwaarste accent op de plaatselijke kerken valt. Hij wijst er zelfs op dat men daarom niet meeging met de vereniging van 1892, omdat de rechten van de gemeente zouden verkort zijn. Maar nu krijgen we de wonderlijke figuur, dat het kerkverband van de Christelijke Gereformeerde Kerken dergelijke *plaatselijke* samensprekingen juist afwijst. Men zou zeggen, als ergens dergelijke plaatselijke contacten moesten worden toegejuicht dan toch wel van deze zijde, juist vanwege de stellingname in verleden en heden: een zwaar accent op de plaatselijke kerken.

Willen of metterdaad doen?

Het bovenstaande krijgt een extra accent, omdat dezelfde synode van Groningen, die erkende dat de Gereformeerde Kerken zich in alles willen stellen op de grondslag van de belijdenis, meteen daarop uitsprak: 'dat de verschillen van zo ernstige aard zijn dat het gesprek erover moet worden voortgezet, opdat zo belemmeringen voor de ker-

kelijke eenheid uit de weg geruimd worden'. Dus ondanks het zich willen stellen op de grondslag van de belijdenis zijn er verschillen van *zo ernstige aard* dat ze kerkelijke eenheid verhinderen.

Het valt dus te verstaan dat de synode van Leeuwarden aan haar deputaten opdroeg 'opheldering te vragen over het feit dat de synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken erkende dat de Gereformeerde Kerken zich in alles *willen* stellen op de grondslag van en begeren te leven naar de gereformeerde belijdenis, maar dat zij niet tot het oordeel kwam dat de Gereformeerde Kerken dat ook *doen*'.

De vraag komt hier dus op: wordt inderdaad een scheiding gezien tussen het zich *willen* stellen op de grondslag van de belijdenis en het *metterdaad* zich op deze grondslag stellen? Op zichzelf hoeft deze scheiding tussen willen en doen niet te bestaan.

Wanneer wij bijvoorbeeld de *Acte van Afscheiding* lezen – en we komen toch als gereformeerde en christelijke gereformeerde kerken daaruit voort –, dan lezen we dat daarin als kenmerk van de valse kerk onder meer wordt genoemd: 'en zij vervolgd die Godzaliglijk willen leven in Christus Jezus, naar zijne eigene voorschriften in zijn woord opgeteekend'. Maar zowel in de Franse als Latijnse tekst van art. 29 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis wordt zonder meer over 'leven naar Gods Woord' gesproken.¹ Voor de opsteller van deze *Acte* – Hendrik de Cock – stond *willen* blijkbaar gelijk met het ook *metterdaad* dit doen. Ook aan het slot lezen we: 'en verklaren tevens gemeenschap te willen uitoefenen met alle ware Gereformeerde ledematen, en zich te willen vereenigen met elke op Gods Woord gegronde vergadering'. Bij dit 'willen' werd kennelijk niet een slag om de arm gehouden. Voornemen, wil en daad gaan hier hand in hand.

Nu heeft ds. Velema in zijn artikel wel gewezen op de erkenning door zijn kerken dat de gereformeerden zich in alles willen stellen op de grondslag van de belijdenis, maar hij zwijgt helaas over de uitspraak inzake de 'ernstige verschillen' die de vereniging verhinderen. Volgens hem 'zal geen christelijke gereformeerde kerkeraad de gereformeerde kerkeraad beschuldigen van afwijking van de belijdenis'. Voor hem blijft alleen de intrigerende vraag over, hoe de confessionele elementen ten aanzien van de toeëigening des heils *gehanteerd* worden. Hetzelfde geldt van de belijdenis inzake de kerk: de gereformeerden wijken daarvan niet af, maar hoe *hanteren* zij deze belijdenis in de praktijk?

Men zou zeggen: als er geen afwijking van de belijdenis te constateren valt, waarom kan het dan niet tot vereniging komen? Zou juist binnen de verenigde kerken over deze *hantering* van de belijdenis niet doorgesproken kunnen worden en zouden we daarin niet van elkaar kunnen leren? Het is de oude zaak die de jaren door van onze zijde is gesteld: vallen deze en dergelijke verschillen niet *binnen* de door allen aanvaarde belijdenis? Moet een eventuele vereniging erop wachten, tot we het in alles over deze hantering eens geworden zijn? We wachten al

zo lang! De klacht daarover wordt door onze deputaten aldus verwoord: 'De Generale Synode van Spakenburg-Noord en in opdracht van deze synode ook uw deputaten drongen aan op een schriftuurlijke en duidelijke beslissing. Het is duidelijk dat de uitspraken van de christelijke gereformeerde synode de zo zeer begeerde en verwachte duidelijkheid niet geven. Dat is uitermate teleurstellend'. Er is wel gezegd dat de verschillen ernstig zijn, maar nagelaten wordt aan te geven, welke de verschillen zijn en welke bezwaren de Christelijke Gereformeerde Kerken hebben tegen de Gereformeerde Kerken op dit punt. Daarop worden helaas geen klip en klare antwoorden gegeven, terwijl er toch zo sterk op aangedrongen is. Onze deputaten zijn van mening dat de niet concreet aangeduide verschillen in elk geval binnen het kader van de confessie vallen en geen kerkscheidende factoren mogen vormen. Ze constateren dat er wel bereidheid is door te spreken. 'Maar opnieuw ontbreekt de bereidheid of wellicht de mogelijkheid tot het nemen van duidelijke en concrete beslissingen.' Op die 'mogelijkheid' hopen we nog terug te komen, juist in verband met wat ds. Velema heeft geschreven over het verschil in kerkelijke 'cultuur'. Maar eerst willen we kennis nemen van diens instemming met de kritiek die door drs. H.J.D. Smit op het kerkbegrip van K. Schilder is uitgebracht.

Het kerkbegrip van K. Schilder

Laat ik mogen beginnen met de opmerking dat geen enkele gereformeerde kerk gebonden is aan wat hier het 'kerkbegrip' van K. Schilder wordt genoemd. Alleen Schrift en confessie binden ons hier.

Velema brengt als bezwaar naar voren wat ds. Smit schreef: 'Het lijkt ons nu onjuist één element uit het eerste kenmerk, namelijk het oecumenisch willen, dermate te overspannen, dat het gaat functioneren als een tweesnijdend scherp zwaard, dat de kaart van kerkelijk Nederland per definitie verdelen moet in één ware kerk te midden van voor het overige allemaal valse kerken'.

Het moet me van het hart dat hiermee de belijdenis in artikel 29 NGB en ook het gevoel van Schilder zonder meer mistekend worden. De belijdenis spreekt immers ook over 'alle sekten die er tegenwoordig in de wereld zijn'. Het dilemma ware-valse kerk klopt dus niet. Er zijn ook allerlei sekten in de wereld. En juist in het verband met de gewenste vereniging met de Christelijke Gereformeerde Kerken heeft Schilder op het gevaar van *sektarisme* gewezen. En dat naar beide kanten! Wie een door God geboden vereniging niet wil en steeds maar blijft afwijzen, kan tot een sekte worden. Dat is iets anders dan de logica te hulp roepen en zonder meer constateren: er kan maar één ware kerk zijn en daarom is 'de rest' valse kerk. Nee, zowel de belijdenis als Schilder, deze daarin nasprekend, legden geen *logische*, maar een *normatieve* maatstaf aan, wanneer het gaat om de vergadering van de kerk.

Eigenschap of kenmerk?

In dit verband wil ik erop wijzen dat de *eenheid* van de

kerk tot een van haar *eigenschappen* behoort. Maar dat is iets anders dan dat het een van de *kenmerken* van de kerk zou zijn. Ook de rooms-katholieken beroemen zich op de ene katholieke kerk. En moslim-groeperingen kunnen een hechte eenheid vertonen. Zelfs de mensheid in verzet tegen Jezus Christus kan als een eenheid openbaar worden, en dan als een *anti-christelijke eenheid*. Maar in al deze gevallen ontbreekt de normatieve factor. En die ligt volgens de belijdenis in Gods Woord. Christus heeft dan ook gebeden voor de eenheid van hen, die *in zijn Naam geloven* (Joh. 17). Vandaar de belijdenis dat de eenheid van de kerk bewaard wordt doordat men zijn hals buigt onder het juk van Christus. Dat is de maatstaf voor de vergadering van de kerk, samenvattend in art. 29 aldus geformuleerd: Kortom, dat men zich richt naar het zuivere Woord van God. Eenheid zonder meer zegt niets. Men kan deze als een sociologisch gegeven vaststellen zonder enige maatstaf aan te leggen. Steeds moet worden teruggegaan naar het unieke kenmerk van de kerk, dat zij zich in alles houdt aan Gods Woord.

Vandaar dat de opmerking van ds. Velema inzake de hantering van de belijdenis van de kerk door de vrijgemaakten niet klopt: ieder zou zich moeten voegen bij de Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt) en ieder die dit niet doet zondigt, bijvoorbeeld de christelijke gereformeerden. De belijdenis noemt geen namen, maar stelt normen. Wie aan deze normen gehoor geeft blijkt kerk van Christus te zijn en zal daarom zich ook willen verenigen met andere kerken van Christus. Het is in 1892 gebleken. Tijdelijk kan dus op één plaats meer dan één ware kerk van Christus bestaan. Maar hun ware kerk zijn wordt juist in de geboden vereniging bevestigd.

Daar heeft Schilder telkens weer over gesproken, juist in wat men zijn dynamisch kerkbegrip heeft genoemd. Hij heeft erop gewezen dat God vrijmachtig is en door zijn Geest reformatie kan werken in een afvallige gemeenschap. Dan komt elke kerk in de crisis en komt zij voor de vraag te staan, of zij zich wil verenigen met elke op Gods Woord gegronde gemeenschap. Wie dat blijvend niet wil, die kan tot een sekte verworden. Die les kunnen we allemaal uit de Bijbel trekken. En dat heeft Schilder, ook sinds 1944, betoogd ten aanzien van de eigen kerken en de Christelijke Gereformeerde Kerken. Dat heeft niets met een logisch schema – één ware kerk en 'de rest' vals – te maken, maar wel met het willen buigen van de hals onder het zachte juk van Christus, ook in zijn kerkvergaderend werk.

Wanneer dan ook ds. Velema zich op drs. Smit beroept, die betoogt dat Schilder te weinig rekening heeft gehouden met het 'klein beginsel van de gehoorzaamheid', ook inzake de vergadering van de kerk, dan zou natuurlijk de bal teruggespeeld kunnen worden. Hebben de christelijke gereformeerden dan niet met dit 'klein beginsel van gehoorzaamheid' bij de gereformeerden te weinig rekening gehouden inzake de toeëigening van het heil en deze zaak als een kerkscheidende factor ten onrechte opgeworpen? Maar ik wil het anders stellen: er is een groot verschil tus-

sen een klein beginsel van *gehoorzaamheid* en het leven in *ongehoorzaamheid* ten aanzien van het kerkvergaderend werk van Christus. Op dat punt dienen we elkaar aan te spreken. Dat heeft niets met perfectionisme of met kerkabsolutisme te maken. Het is het abc van het christelijk geloof, door de catechismus verwoord: maar wel zo, dat zij met een ernstig voornemen niet slechts naar sommige, maar naar alle geboden van God beginnen te leven (Zondag 44). En daar hoort zeker ook het gebod bij om de eenheid van de kerk te onderhouden.

Kerkelijke 'cultuur'

Nu legt ds. Velema sterke nadruk op het verschil tussen 'cultuur' in de (plaatselijke) gereformeerde en christelijke gereformeerde kerken. En die is er zeker na een eeuw van scheiding. In een eerdere periode sprak hij van het 'eigen beginsel' van de christelijke gereformeerden. Maar dan komen we weer op het thema van de 'eigenschappen' van de kerk, die niet tot haar kenmerken behoren. Onze kerken hebben steeds volgehouden, tot op vandaag, dat men elkaar moet meten aan de trouw aan Gods Woord naar de gereformeerde belijdenis en in overeenstemming met de gereformeerde kerkorde. Dan komen we met die 'cultuur' ook wel klaar en kan de een zelfs van de ander leren. Mits geen mensenmeningen, maar Gods Woord daarbij maatstaf blijft.

Ik schrijf dit niet gemakkelijk, want ik versta de moeite die op dit punt in de Christelijke Gereformeerde Kerken heersen. Daarom spraken onze deputaten over 'wellicht de onmogelijkheid' om van haar zijde tot klip en klare uitspraken te komen. In de ene plaatselijke christelijke gereformeerde kerk zal men per se met onze kerken niet eens willen samenspreken, in de andere wel en soms heel graag. We kunnen niet ontkennen dat de interne verdeeldheid in deze kerken zelf daaraan debet is.

Zo klonk van de zijde van de 'Bewaar het Pand'-groep een zeer negatief geluid op over pogingen tot eenheid. Ds. H.W. van der Ent te Elburg kwam inzake de plaatselijke contacten tot de conclusie: 'Er is geen eenheid. Dat komt omdat iedereen de Drie Formulieren van Enigheid door z'n eigen idealistische bril leest. Namelijk, door iedereen die belijdenis heeft gedaan, ook voor een ware gelovige aan te zien. Maar als men dan nooit echt bedroefd geweest is over zijn zonden, dan kan men nooit echt blij zijn'. Zoveel woorden, zoveel misverstanden. Ik geef hier een verslag uit het *Nederlands Dagblad* weer, maar hier zouden zeker zaken aan de orde moeten komen als 'het oordeel der liefde' dat de kerk van alle eeuwen hanteert over hen die in belijdenis en leven zich niet misgaan en ook de vraag, *op welke wijze* er droefheid over de zonden komt. Deze predikant ontzegt bovendien de (vrijgemaakte) gereformeerde kerken elk recht van bestaan: 'Na de scheuring in 1944 hadden ze zich bij ons moeten voegen', aldus diens mening. Ook hierover zou heel wat te zeggen zijn, maar er is hier geen ruimte voor.

Een andere predikant uit deze hoek, ds. G. Bouw te Urk, voelt ook niets voor samensprekingen over kerkelijke

eenheid, omdat 'er eerst maar eens orde op zaken moet worden gesteld in eigen huis'. Hij noemt als het grote probleem 'dat wij zelf niet één zijn, en dan kunnen we in samensprekingen geen kant uit. Want altijd zullen wij vooraf alles eraan doen om intern de eenheid te bewaren'. Op de jaarlijkse ambtsdragersconferentie te Amersfoort typeerde prof. dr. W. van 't Spijker deze situatie als 'vreedzame coëxistentie', maar herinnerde er meteen aan, dat dit een term uit 'de koude oorlog' is. Hij noemde de eenheid binnen zijn kerken slechts schijn. Volgens hem rijnt voor de interne verdeeldheid 'de gesloten kansels' typerend, die in feite getuigen van censuur over predikanten.

Drie stromingen

Van belang is in dit verband dat hij tenminste drie stromingen in zijn kerken onderscheidt. 'Bewaart liet pand' ter rechterzijde, de 'Amersfoortse groep' ter linkerzijde en het zogenaamde 'Midden'. Maar ook dit 'Midden' valt weer in drie stromingen uiteen: de 'Calvijnkring' die zich oriënteert op de Reformatie, een groep die zich richt op de Nadere Reformatie en dan nog de 'oecumenische evangelischen'.

Deze onderlinge tegenstellingen geven een antwoord op de vraag, waarom samensprekingen met de christelijke gereformeerde kerkeraad op de ene plaats niets en op de andere soms veel opleveren.

Nu pleit (li. Velema voor 'begrip' en het pogen om 'in de huid van de ander' te kruipen. En wie zou geen begrip en geduld willen opbrengen? Maar de kwestie is wel, welke gemeenschappelijke maatstaf wij daarbij mogen en moeten hanteren.

Op de vraag, hoe we verder moeten komen, heeft prof. Van 't Spijker geantwoord: In de eerste plaats is 'zuiver kerkelijk besef' nodig. Verder volledige aanvaarding van de Schrift, en ook liet kennen en beleven van de belijdenis. Daarbij komt ook een goed gebruik van de kerkorde. Uitgangspunten waarmee we hartelijk instemmen.

Hoe dan verder?

De vraag komt nu op: wanneer men elkaar plaatselijk herkent als kerken die aan bovengenoemde voorwaarden voldoen, hoe dan verder?

Daarmee keren we terug tot lici eerste wat ons in dit artikel bezig hield: hoe is de verhouding tussen de plaatselijke kerk en het kerkverband? Hoe levensbelangrijk we ook de zelfstandigheid van de plaatselijke kerk achten, we belijden tegelijk dat de gemeenschap der heiligen ook tussen de zusterkerken bestaat. Eerl plaatselijke gereformeerde kerk en een plaatselijke christelijke gereformeerde kerk zullen bij gebleken overeenstemming zich toch zeker tot liet kerkverband dienen te wenden. En daarbij komen de door dr. Hendriks gestelde zaken meteen aan de orde. Naar de kant van liet christelijke gereformeerde kerkverband zal dan toch door de betrokken kerkeraad dienen te worden bericht, dat hij in het verschil zijn hantering van de toeëigening van het heil en de belijdenis

van de kerk geen kerkscheidende factor aanwezig acht. En verder zal naar de kant van beide kerkverbanden toch moeten worden meegedeeld, dat aantasting van de Schrift t.a.v. Genesis 7 en 3 en de tolerantie van schriftkritiek in de Nederlands Gereformeerde Kerken en lici independentisme, door beide kerkeraden worden afgewezen.

Ds. Velema acht het niet juist om namen van in zijn kring gewaardeerde hoogleraren, overleden of geëmeriteerd, in geding te brengen. Daaraan hebben wij ook geen enkele behoefte, want het gaat om de zaak van trouw aan de Schrift zelf. Toch mogen we niet onvermeld laten dat de christelijke gereformeerde deputaten zelf indertijd ten aanzien van een predikant, die niet eens in dienst van alle gereformeerde kerken stond, zoals de hier bedoelde hoogleraren, gevraagd hebben: 'Hoe is het mogelijk, dat dit boek verschenen is? Is hier niet het ingaan tegen de belijdenis op enig punt? Is liet wel juist, dat de kerkelijke vergaderingen hem niet tot de orde hebben geroepen?' (zie *Acta* Arnhem 1981, art. 169). Dit betrof een boek, waar in liet leven van de gelovigen onmiddellijk bij het sterven werd ontkend. Is het dan onbillijk dat ten aanzien van ontkenning van de historische betrouwbaarheid van Genesis 2 en 3 van onze zijde gevraagd werd: wat doen de kerkelijke vergaderingen van de christelijke gereformeerden hiertegen?

Houd het kerkverband in ere

Maar we zullen nu tot een afronding moeten komen. Onze conclusie is dat eventueel plaatselijk samengaan niet zonder het kerkverband kan plaatsvinden. Daarom zal men er niet op vooruit mogen lopen door kanselruil of gezamenlijke erediensten.

Dit ligt toch ook geheel in de lijn van de richtlijnen van de Christelijke Gereformeerde Kerken zelf, dat eerst het kerkverband overeenstemming in Schrift en belijdenis moet hebben geconstateerd? Wanneer elke plaatselijke kerk zich tot eigen kerkverband richt en de overeenstemming op grond van Schrift en belijdenis beiderzijds door dit kerkverband wordt gehonoreerd, dan pas kan men plaatselijk samengaan. Maar wanneer welk kerkverband dan ook een door God geboden verenigend verbiedt, komt de vraag voor de plaatselijke kerk te staan: mogen we langer in een kerkverband blijven dan een dergelijke geboden vereniging verhindert?

Ik schreef deze artikelen honderd jaar na de vereniging van 1892. In *De Wekker* heeft ouderling D. Koole geschreven dat de herdenking van dit jaartal tot verootmoediging moet voeren. Alvorens 'te feesten' moeten we als kerken eerst maar eens 'in de rouw' gaan, zo zegt hij. Ten aanzien van zijn eigen kerken constateert hij: 'Zoals het nu gaat, kan en mag liet echt niet langer gaan'. Dit is een open en eerlijk geluid. Het klinkt ook op in wat we van prof. Van 't Spijker citeerden. We proeven hier ook de achtergrond in van het steeds maar ontwijken van het klip en klaar formuleren van de 'ernstige verschillen' die vereniging van de Christelijke Gereformeerde en de Gereformeerde Kerken tegen zouden houden.

Welnu, nok ten aanzien van de lange lijdensweg van samsprekingen van bijna een halve eeuw zeggen wij op onze beurt: Zoals het nu gaat, kan en mag het echt niet langer gaan. Er moet eindelijk duidelijkheid komen over de vraag, wie een door Christus geboden vereniging van kerken van gereformeerde belijdenis tegenstaat, zowel plaatselijk als landelijk. We staan ook hierbij op de grens van kerk en sekte. En wie zou niet graag kerk van Christus willen zijn en blijven? En daarom naar de aloude belofte van de Afscheiding willen herenigen tmet elke op Gnde onfeilbaar Woord gegronde vergadering?

W.G. de Yries

¹ Frans: 'ceux qui vivent sanctement selon la parole de Dieu'; Latijn: 'eos qui sancte secundum Dei verbum vivunt'.

Zie voor de tekst van de Acre van Afscheiding: *Hendrik de Cock, Verzamelde Geschriften* 1. Houten 1984, hl. 607.

OP MAAT

COLLECTE EN COLLECTANT

Wat gebeurt es met het geld

In de meeste gezinnen begint het al in de week, voorafgaande aan de zondag: er worden muntstukken gespaard voor de collecte. De oudere kinderen krijgen hun deel mee in hun eigen portemonnee, voor de jongeren heeft moeder het geld in haar tak. En als de collecte wordt aangekondigd, vindt er eerst een uitdeling plaats. Iedereen moet immers zijn persoonlijk aandeel leveren.

Deze ceremonie kennen onze kinderen al vanaf hun kleutertijd. En alle jaren daarna boren ze de dominee ook zeggen voor welk doel er wordt gecollecteerd. Ook de mannen die het geld ophalen kennen zij: dat zijn diakenen.

Onlangs had ik over deze inzamelingsplechtigheid een gesprek op de catechisatie. Met jongens en meisjes van twaalf, dertien jaar. Wie halen hei collectegeld op? Het antwoord kwam vlot: dat doen de diakenen. Wat doen ze met dat geld? Het antwoord op die vraag kwam veel minder zeker: het is voor de kerk, voor de dominee, voor de zending. Ja maar, was mijn reactie, die diakenen, die het geld ophalen, doen die ook zelf wat met dat geld?

Tot mijn verbazing bleek bijna niemand zich te realiseren dat de inzameling zo nu en dan ook bedoeld is om de 'dienst van de barmhartigheid' in stand te houden. Wanneer de afkondiging luidt: de collecte is voor de diakonie, weten veel kinderen zich daarbij blijkbaar nauwelijks iets voor te stellen.

Tegen deze achtergrond is her nodig je af te vragen nf het wel zo nuttig is om de diakenen in alle gevallen te laten optredeii als collectant.

Doel van de collecte

Het ligt niet in mijn opzet een diepe duik in de geschiedenis te nemen, om zo achter de oorzaak van de gegroeide collecte-praktijk te komen. Toch moeten we er iets van zeggen. Daarvoor beginnen we bij Zondag 38 van de catechismus. Wanneer daar onze verplichting tot de zondagse kerkgang wordt omschreven, komen vier elementen uit de liturgie aan de orde. Het gaat om het luisteren naar Gods Woord, her gebruik van de sacramenten en het bidden. Als vierde element staat er dun: otn 'de armen christelijke barmhartigheid te bewijzen'. Daaruit wordt door sommigen de conclusie getrokken dat de gewoonte om zondags geld mee te nemen voor de collecte eigenlijk uitsluitend bedoeld is voor de 'armenzorg'. Wanneer we ons aan die regel zouden houden, ligt het voor de hand de taak van de geldinzameling helemaal over te laten aan de diakenen. Zij hebben immers de opdracht om de gaven

van de gemeente in te zamelen, te beheren en weer uit te delen.

In de literatuur kom je dan ook nogal eens tegen dat we naar die praktijk terug moeten. In de vroeg-christelijke gemeenten namen de gelovigen hun gaven, soms zelfs in natura, mee naar de **samenkomsten**. En het was de taak van de diakenen om die op een eerlijke wijze te verdelen onder de behoeftigen.

Natuurlijk is het interessant je af te vragen waarom er van deze praktijk is afgeweken. Nietwaar, wij collecteren nog maar zo nu en dan voor barmhartigheidswerk. Jarenlang is het de gewoonte geweest drie collecten per dienst te houden: één voor de kerk, één voor de diakonie en één voor ten ander, vrij te kiezen doel. En na invoering van het ene offer in veel gemeenten vindt er een afwisseling plaats. Alleen is de gewoonte gebleven dat in alle gevallen de diakenen als collectant optreden.

Toch een duikje in de geschiedenis

Vanuit de geschiedenis zijn er wel verklaringen voor deze ontwikkelingen aan te geven.

In de eerste plaats: moeten we niet vergeten dat eeuwenlang de mensen nauwelijks over 'haar geld' beschikten. Ze leefden van het land, ontvingen een dagloon. Van 'paar' was nauwelijks sprake. Geld dat ontvangen werd, ging dezelfde week de deur vaak weer uit. In die economie ligt het voor de hand dat de kerkgangers met hun gaven, wanneer daarom werd gevraagd, naar de samenkomst kwamen. Ook al kan Paulus in een bijzonder geval zeggen dat zij iedere week thuis iets achteruit moeten leggen voor een speciaal doel.

In de periode van de Middeleeuwen is de kerkelijke huishouding op een geheel eigen manier georganiseerd geweest. Interessant, maar voor ons onderwerp niet van direct belang. Na de Reformatie zien we dat de kerk in de meeste gevallen onderhouden wordt door de overheid. Of ze heeft inkomsten vanwege uitgebreide bezittingen. Aan dat laatste komt een eind tijdens de Franse Revolutie, maar in veel gevallen blijft een 'zilveren koorde' bestaan: de overheid betaalt bijvoorbeeld de tractementen van de predikanten.

Met andere woorden: voor de instandhouding van de eredienst hoeft de gemeente zelf geen grote offers te brengen.

Maar tegelijk zien we gedurende heel die tijd dat de overheid zeer terughoudend is al het gaat om de zorg voor armen en andere hulpzoekenden. Dat laatste wordt principieel gezien als een taak van de kerk. Pas als de kerk niet kan (of wil) helpen treedt de armenzorg van de overheid op.

Gevolg: de diakenen hadden een belangrijke en omvangrijke taak, ook al hebben ze die helaas lang niet altijd op een barmhartige manier ingevuld.

In de eeuwen na de Franse Revolutie komen er echter grote veranderingen. De band tussen kerk en staat wordt steeds losser, de kerken van de Afscheiding moeten zelfs helemaal in hun eigen onderhoud voorzien. En omdat bank en

giro bij de eenvoudige mensen niet functioneerden, moest er voor kort inzameling gehouden worden tijdens de zondagse samenkomsten.

Vandaag de dag is die noodzaak minder. De kerkelijke huishouding kan al 7de factoren gemakkelijk via het girobiljet op orde blijven. En dan is de vraag gewettigd: als we toch de zondagse collecte willen handhaven, heren we dan exclusief naar de diakonale bestemming terug, of niet.

Persoonlijk vind ik dat we die vraag niet alleen vanuit de historie moeten benaderen, maar vooral ook uit de bijbel.

Argumenten uit de bijbel

Het Nieuwe Testament geeft ons weinig houvast als het gaat om de manier waarop de gelovigen geld bijeenbrachten voor de noodzakelijke doelen. De armenzorg komt het meest uit de verf, via Handelingen 6 en Paulus' onderwijs aan de Korintiërs. Ook voor hulp binnen het wereldwijde kerkverband is er geld bijeengebracht, maar over de manier waarop weten we maar weinig. De apostelen roepen de gemeenten ook op in het onderhoud te voorzien van hen, die als taak gekregen hebben de prediking en het onderwijs te verzorgen. Maar ook dan ontbreken aanwijzingen hoe het geld of de goederen werden ingezameld en uitgedeeld.

Se kunt je echter afvragen of dat zoveel anders in z'n werk is gegaan dan men gewend was in de situatie van het oude verhoed.

Ligt het niet voor de hand dat de kerk, zoals ze toch ook min of meer de regering via oudsten van de synagoge overgenomen heeft, op vergelijkbare wijze in haar onderhoud is gaan voorzien?

In dat geval mogen we ons richten naar teksten die spreken over het brengen van geld en goed naar Gods heilichdom.

Dan valt op dat de Israëlieten op directe wijze moesten zorgen voor de armen en behoeftigen. Die zorg liep niet via de dienst in het heilichdom, maar van huis tot huis, van akker tot akker. Maar wanneer gezorgd moest worden voor de instandhouding van de eredienst bomt het heilichdom wel nadrukkelijk in beeld. Het is onwaarschijnlijk dat de wet op de tienden zo werd vervuld dat het tiende deel van alle inkomsten letterlijk en materieel naar de tempel werd gebracht. Wellicht zijn er meer inzamel-punten geweest, misschien wel in de levietensteden. Maar na de ballingschap roept Maleachi zijn tijdgenoten op: brengt de gehele tiende naar de voorraadkamer, opdat er spijze zij in mijn huis. Daar is de tempel dus nadrukkelijk in beeld.

Hetzelfde geldt voor de wijze waarop de eerstelingen aan God werden aangeboden en de tempelbelasting werd opgebracht.

Behalve die verplichte bijdragen mochten Israëlieten ook met vrijwillige offers tot de HERE komen. Ook die werden aan de priester aangeboden in het kader van de eredienst. Hier mag ook verwezen worden naar de kist, waarin de weduwe haar 'penningske' offerde.

eelzeggend is in dit verband de herhaalde oproep in Exodus en Deuteronomium om niet met lege handen voor iods aangezicht te verschijnen (Ex. 23 : 15 en 34 : 20 en leut. 16 : 16).

Aet andere woorden: in het oude verbond kreeg ook de org voor Gods heilgdom en de priesterstand een plaats n de liturgische handelingen. Daarom lijkt het mij voluit chriftuurlijk om die praktijk binnen de liturgie van het nieuwe verbond voort te zetten. Zodat het alleszins verntwoord is de collecte voor de diakonie af te wisselen net die voor de kerk, de zending. Je opleiding in Kampen, de evangelisatie, etc.

Plaats in de liturgie

Wanneer we zo oog krijgen voor een meer gevarieerde doelstelling van de collecte, wordt ook de discussie over de plaats van de collecte in de eredienst anders.

Wie kiest voor een inzameling via de diakenen exclusief voor de armen, moet wel aansluiting zoeken bij de avondmaalsliturgie. Want dat is her enige aanknopingspunt vanuit de bijbel. Het is dan ook te begrijpen dat liturgen, die zo'n keuze maken, moeite hebben met het plaatsen van de collecte in onze liturgie. Er wordt immers maar een paar keer per jaar avondmaal gevierd. Die inzameling aan de avondmaalstafel zelf zit wel goed. Maar al die zondagen wanneer er geen avondmaal wordt gevierd kun je ook geen offerschalen opstellen. Zodat de collecte voor het werk van de barmhartigheid in liturgisch opzicht niet te plaatsen is.

Wanneer het echter naar Gods Woord verantwoord is om gaven tijdens de kerkdienst in te zamelen, dit te maken hebben bijvoorbeeld met het instandhouden van die eredienst, dan is er binnen de liturgie veel gemakkelijker een plaats te vinden. Onafhankelijk van de vraag of je nu voor 'Kampen' kiest, rif voor 'Middelburg'.

Misschien is het nog wel het meest in overeenstemming met die teksten uit Exodus en Deuteronomium wanneer je een offerschaal of offerkist in de hal van de kerk zet, waar iedereen bij binnenkomst zijn gaven kwijt kan!

Functionele collectanten

Aan de andere kant: wanneer je collecteren mag voor verschillende doelen, is het te overwegen de diakenen te ontheffen van hun tank in alle gevallen de gaven in te zamelen.

Hier ga ik terug naar het begin. Diakenen moeten geld inzamelen voor de armen. Zij collecteren dur, voor het barmhartigheidswerk in al z'n facetten: armenzorg, De Driehoek en andere instellingen, hulpverlening over de grenzen eventueel. Zo profileren zij zich in hun functie, ook naar de jeugd toe.

Maar dan zouden de ouderlingen, of namens hen de Commissieleden van Beheer, met de collectezak rond moeten gaan als de collecte bestemd is voor de kerk. En de zendingscommissie op de voor haar gereserveerde zondagen. Zo ook de evangelisatiecommissie en al die anderen, die een plaats op het collecterooster hebben veroverd. En als

een commissie te weinig man- of vrouwkracht heeft: schakel dan de jeugd er maar bij in. Een prachtige gelegenheid om ze bij dit aspect van de liturgie te betrekken. Als ik me goed herinner was het vroeger in Enschede Je gewoonte dat leden van de Commissie van Beheer assisteerden bij de inzameling. Een goede stap om mee te beginnen, wanneer dat tenminste ook aan de kerkgangers wordt duidelijk gemaakt.

H. Folkers

**Op zoek naar attestaties,
ledenkaarten, doopkaarten?**

*Bel even en wij sturen u direct
modellen en prijzen.*

Uitg. OOSTERBAAN & LE COINTRE
Postbus 25 – 4460 AA Goes
Telefoon 01100-15591

WIE VOELT ZICH GEROEPEN?

Evaluatie van een poging tot mobilisatie

In de *Reformatie* van 25 mei 1991 schreef ik een reactie op het artikel van ds. C.J. de Ruijter inzake de moeilijkheden bij het vinden van broeders die geschikt **zijn** voor ambtsdragers en die dit nok willen worden. Naast wellicht andere oorzaken, heb ik in mijn artikel, op grond van wat o.m. ds. De Ruijter schreef, als hoofdoorzaken genoemd: een afnemende dienstbaarheid, een verminderd roepingsgevoel en een afnemende bereidheid tot het dragen van verantwoordelijkheid.

In verband hiermee heeft de kerkeraad van Groningen-Zuid toen een 'jaar van het ambt' opgezet, lopend vanaf september '90 tot december '91. De activiteiten die daarbij werden ontplooid hebben we een 'stappenplan' genoemd. Voor de inhoud hiervan verwijs ik naar mijn artikel van 25 mei '91. Nu alle activiteiten van dat plan zijn gerealiseerd, lijkt het me goed om hier in evaluerende zin aandacht aan te geven. Niet, nm Groningen-Zuid nog eens in het zonnetje te zetten (wat overigens voor onze gemeente geen kwaad kan), maar om iza te gaan waar de punten liggen waar **we** in algemene zin lering uit kunnen trekken en waarover **we** verder kunnen nadenken.

Daarbij staat niet alleen maar centraal de moeite van het vinden van geschikte en bereidwillige ambtsdragers. Ik ineen dat deze moeite geworteld is in het zijn van gemeente van Christus. Daarom ook was ons 'mobilisatieplan' gericht op de gemeente in haar geheel, met name op het vergroten en verdiepen van het ambtsbesef, zowel van het ambt-aller-gelovigen alsook van het bijzonder ambt.

Cursus GVI

Nagenoeg **alle** ambtsdragers hebben deelgenomen aan de cursus 'Gespreksvaardigheden voor ambtsdragers'. Het **zgn.** ambtelijk **gesprek** stond hierin centraal. Het eerste dagdeel was theoretisch van aard en de heide volgende dagdelen werden ingevuld met rollenspel en video-opnamen. Vooreerst mag opgemerkt worden dat de GVI-medewerkers bekwaam en integer hierbij leiding hebben gegeven. Vervolgens is gebleken hoe **moeilijk** het toch steeds weer **is** om een goed ambtelijk **gesprek** te **voeren**. Uiteraard mag niet uit het oog verloren worden **dat** de gesprekken nu eens werden opgenomen en teruggedraaid, en ook dat her een rollenspel betrof. Desondanks kan m.i. vastgesteld worden **dat** de moeite van een goede gespreksvoering vooral blijkt te **zitten** in het ontwikkelen van een adequaat begrip van de ander. Daarbij speelt actief luisteren een centrale rol. Actief luisteren is dan

niet slecht?; een 'hum-hum-gebeuren' waarbij uitsluitend para-verbaal gereageerd wordt, maar de wederzijdse acties van de gesprekspartners hij het luisteren, her nagaan of de ander **begrepen heeft** wat ik wilde zeggen of weten, her correct verifiëren of je de bedoeling van de ander hebt begrepen, het **kort** samenvatten van wat de ander vertelde, enz. Kortom, actief luisteren **is** een dynamische activiteit die zich primair richt op het verkrijgen van onderling begrip.

Een leerpunt uit deze cursus is dan ook ongetwijfeld geweest dat veel en vaak conclusies en oordelen gevormd worden zonder dat hieraan een voldoende begrip van de ander ten **grondslag** ligt. Met andere woorden: een incomplete beeldvorming **lijdt** maar al te vaak tot een derhalve niet-gerechtvaardigde oordeelsvorming; om van he-sluitvorming dan nog maar niet te spreken.

Overigens **mag** m.i. met respect gesproken worden over al die ambtsdragers in den lande, die het aangedurfd hebben om op de 'hot-seat' plaats te nemen. Het **is** uiteindelijk verre van gemakkelijk om jezelf ter discussie te <tel-

Doorstroming

Een tweede actie van de kerkeraad was een grondig onderzoek naar de continuering van het ambtswerk. Het **is** een bekend gegeven dat meerdere kerken gedurende de jaren '60 veel jongere gemeenteleden zijn kwijtgeraakt die nu in de middelbare leeftijdsfase zitten. Zo is (in combinatie met het vertrek van veel gezinnen naar andere, nieuwere stadswijken) een leeftijdsopbouw in de gemeente ontstaan die nogal vervormd is. De groep jongeren en de groep ouderen zijn sterk vertegenwoordigd, maar juist de groep waar doorgaans veel ambtsdragers uit voortkomen is minimaal vertegenwoordigd. Daardoor zal op **termijn** de voorziening in de ambten in de knel komen te zitten. Het opzetten van een cursus 'Ambt en Gemeente' was één van de besluiten die in dat verband werden genomen; daarover verderop meer. Het **probleem** van de ambtsopvolging verdient echter meer aandacht. Ik kan me niet aan de indruk onttrekken dat we hier als kerkgemeenschap wat al te 'stiefkinderlijk' mee omgaan. Ouderlingen en diakenen kunnen we tot op zekere hoogte vergelijken met de vrijwilligers zoals we die in vele organisaties tegenkomen. Veel van **deze** organisaties besteden op een zorgvuldige wijze aandacht aan scholing en vorming van vrijwilligers. Dit met **het** oog op **een** adequate

ervulling van hun taken en de motivering hiervoor. Te-
lijk ook zien we dat de mate van liet dragen van verant-
woordelijkheid, zich mee ontwikkelt met het opdoen van
en bredere ervaring. Scholing, vorming en het kunnen
lagen van een bepaalde verantwoordelijkheid, zijn zeker
aken die in het ambtswerk van groot belang zijn. Nu be-
veer ik niet dat er op dit gebied niets gedaan wordt. GVI-
russen, ambtsdragersconferenties, literatuur, e.d. zijn
elangrijke middelen die hierin gebruikt kunnen Nor-
len. De moeilijkheid hierbij is echter de grote mate van
rijblijvendheid om er al dan niet aan mee te doen, en om
al dan niet erover te lezen.

Bovendien is daarmee het probleem van de opvolging
og niet opgelost. Het voert te ver om hier nu in detail op
in te gaan, maar ik meen dat we eens moeten doordenken
op zaken als een gestructureerde wijze van 'permanente
educatie' voor de ambtsdrager en het idee van 'aspirant-
ambtsdrager'.

In het eerste geval behoren scholing en vorming simpel-
weg tot de ambtsdienst en kunnen activiteiten die reeds in
dit kader ontplooid worden op een meer structurele wijze
gebundeld worden, aangevuld met noodzakelijk geachte
andere middelen. Dat kan een stuk vrijblijvendheid weg-
nemen en bovendien kan dan efficiënter en effectiever
worden gewerkt.

In het tweede geval proberen we de noodzakelijke door-
stroming, resp. opvolging in het ambt en betere waar-
borg te geven. Ambtsdragers worden geroepen van Gods-
wege; dat zal ik niet ontkennen, maar dat betekent niet
dat we de mogelijkheden die wellicht voorhanden zijn,
niet moeten benutten. We belijden toch immers dat God
werkt in de weg van de middelen? Als we a.s. predikan-
ten met alle zorg eeri opleiding geven en een stukje prak-
tijkervaring laten opdoen om daarmee een langjarige
ambtsdienst te kunnen vervullen, dan steekt dat toch wel
schril af tegen wat geïnvesteerd wordt in ouderlingen en
diakenen die eveneens vaak langjarig dienen, zij het met
onderbrekingen. Dit klemmt m.i. nog sterker als we ons
realiseren dat de ie dragen verantwoordelijkheid voor
predikanten en ouderlingen principieel gezien, gelijk-
waardig is. Het idee van de aspirant-ambtsdrager kan
wellicht een mogelijkheid zijn om jonge broeders op een
rustige manier en nog zonder het dragen van de volle ver-
antwoordelijkheid in te leiden in de ambtsdienst.

Gemeentevergadering

Zowel op de voorjaars- als op de najaarsgemeenteverga-
dering werd aandacht gegeven aan de verhouding tussen
gemeente en ambtsdragers. Op de eerste m.n. aan het on-
derwerp 'Ambt en Gemeente' (min of meer ter inleiding
op de cursus), tijdens de laatste aan liet onderwerp 'Ker-
kelijk opbouwwerk' ingeleid door prof. Te Velde.

Naast meerdere zaken, kwam op beide bijeenkomsten aan
de orde de verwachting die gemeenteleden veelal koester-
ren ten opzichte van de ambtsdragers, dan wel iii het ge-
heel niets van dezen verwachten. Gewaarschuwd werd te-

gen een verambtelijkt kerk, waarmee wordt bedoeld dat
een passieve gemeente maar van ambtsdragers verwacht
dat die 'het' allemaal wel zullen doen. Nadrukkelijk is
gestipuleerd dat de Nieuwtestamentische gemeente een
mondige gemeente is die zich aktief en verantwoordelijk
opstelt ten aanzien van alles wat met kerk-zijn te maken
heeft. Geen moderne democratie, maar verantwoord disci-
pelschap. Dat betekent dat er primair een wederzijdse
verantwoordelijkheid ligt van gemeenteleden ten opzichte
van elkaar. Dat houdt tevens in dat gemeenteleden zelf
initiatieven kunnen ontplooiën ten aanzien van zaken als
bijv. het onderlinge pastoraat/diaconaat. Ambtsdragers
mogen dergelijke initiatieven niet dooddrukken, maar
moeten stimulerend en toetsend hiermee omgaan. Juist de
kerkeraad zal in zijn leidinggeven aan de gemeente aan
dergelijke zaken de ruimte moeten geven en kan hiervoor
wellicht de randvoorwaarden scheppen die nodig zijn om
de gemeente tot bloei te laten komen. Een dergelijke ma-
nier van omgang tussen kerkeraad en gemeente kan ook
de kwaliteit van de onderlinge verhouding bevorderen.
Iets wat zich ongetwijfeld voortzet iii de bereidheid van
mannelijke gemeenteleden tot het aanvaarden van het
ambt.

Het referaat 'Ambt en Gemeente' is vervolgens door
meerdere bijbelstudieverenigingen één of meer malen
diepgaand doorgesproken, wat de verwerking van tlt on-
derwerp ten goede kwam.

Cursus 'Ambt en Gemeente'

Voor de volledigheid vermeld ik de cursusonderwerpen
met tussen haakjes de betreffende docent: 1. ambt en pas-
toraat (K. Scriver), 7. ambt en onderwijs (J.W. de Koning),
3. ambt en diakonaat (K. Wezeman), 4. ambt en kerkrecht
(F. Oldenhuis), 5. onderlinge verhouding ambten (M.R.
v.d. Kamp) en 6. voorbereiding op het ambt (H. Horst).
Zes keer een vrijdagavond van 19.30 tot 22.30 uur, ver-
deeld in: inleiding op het onderwerp, verwerking middels
kleine gespreksgroepjes en een plenaire bespreking.
Voortdurend bleek dat één avond tekort was voor het ge-
kozen onderwerp en dat veelal op het hoogtepunt van de
discussie moest worden afgebroken vanwege het late tijds-
stip. De tweenzestig deelnemers kwamen voor de helft
uit Groningen-West en voor de andere helft uit Gronin-
gen-Zuid; de presentiegraad was 80%, de man-vrouwver-
houding was 40/60, de deelname van jongeren tot 30 jaar
was 30%. Het doel van de cursus was als volgt geformu-
leerd: kennisverrijking en verdieping van ons aller ambt
en ambtsbesef, toegespitst op de verhouding tussen ambt
en gemeente. Het oordeel van de deelnemers was dat in
algemene zin het doel is gerealiseerd en dat de cursus
zeer nuttig en stimulerend heeft gewerkt. Men meende
dat ieder onderdeel op zich genomen haast wel een korte
cursus waard zou zijn. Met andere woorden: we hebben
eraan geroken, maar we moeten er wel verder mee. We
zijn blij met deze positieve waardering. Het gaat niet aan
om in dit artikel nog eens uitvoerig stil te staan bij alle

onderdelen op zich. Een paar opmerkingen die wellicht van algemeen belang zijn wil ik echter wel maken. Allereerst blijkt er veelal een vertrouwensprobleem te zijn tussen gemeentelid en ambtsdrager. Een probleem dat blijkbaar niet alleen maar opgelost kan worden door de frekwentie van de bezoeken te verhogen om zodoende een vertrouwensband te ontwikkelen. Het heeft ook te maken met een stuk onzekerheid bij het gemeentelid dat onvoldoende weet wat de ambtsdrager zal gaan doen met het vertrouwelijk verstrekte informatie. Ook de wisseling van ambtsdragers speelt hierbij een rol. Daarnaast heeft het te maken met de diepgang van het ambtelijk gesprek. Frekwentie, de mate van (on)zekerheid, ambtswisseling en de diepgang van het gesprek, zijn (naast gesprekstechnische vaardigheden) kennelijk factoren die in hun onderlinge samenhang bepalen op welke wijze een ambtelijk gesprek verloopt en een eventuele vertrouwensband zich ontwikkelt.

Een tweede zaak die sterk naar voren kwam was de verhouding tussen de diverse vormen van (kerkelijk) onderwijs zowel in prediking als catechisatie in relatie gezien tot jeugdvereniging en school. De afstemming op elkaar van prediking, catechese, huisbezoek, jeugdvereniging en school m.b.t. de onderwijskant van de ambtsdienst werd als ronduit slecht ervaren. Ik meen dat hieromtrent destijds op het congres 'Zorg voor de jeugd' en het desbetreffende themanummer van *De Reformatie* (jrg. M. nr. 29 april 1985!) ook al aandacht voor gevraagd is. Het is dan ook triest te moeten constateren dat er sindsdien nog nauwelijks iets is veranderd m.b.t. deze onderlinge afstemming.

Een derde zaak betreft het diaconaat waarop ik graag in een volgend artikel wil ingaan om dan tegelijk een diaconaal hulpverleningsmodel te kunnen presenteren.

Het onderdeel ambt en kerkrecht liet o.m. zien dat er spanning kan ontstaan tussen de zelfstandigheid van de plaatselijke kerk enerzijds en anderzijds de binding aan de besluiten van bredere, nieëdere vergaderingen. Een spanning die zich concreet zou kunnen voordoen wanneer we, zoals ook in Groningen en elders, intensieve contacten aangaan met de Christelijk Gereformeerde Kerken. Ook de onderlinge verhouding van de ambten is nog geen uitgemaakte zaak. Integendeel, de discussie rond de positie van het diakenambt, de verkaveling van werkzaamheden tussen predikant en ouderlingen, de verhouding tussen erediensten en leedsdiensten en de afstemming op elkaars werkzaamheden van zowel ambtsdragers onderling als die van ambtsdragers en gemeenteliden, blijken nog vele gemoederen te beroeren.

Tenslotte bleek bij het onderdeel toerusting voor het ambt en daarbij genomen ook de rol van de vrouw in de gemeente, dat ook op dit punt de meningen van de deelnemers nogal verdeeld te zijn. Het onthouden van het actief kiesrecht van de vrouw in de gemeente wordt door velen als zeer onrechtmatig beschouwd. De scheidslijn tussen voor- en tegenstanders, markeert naar beide kanten zowel mannen als vrouwen. Mocht dit illustratief zijn

voor gereformeerd Nederland, dan staat ons in ieder geval op dit punt nog een brede en intensieve discussie te wachten.

Tot besluit

Het 'jaar van het ambt' is achter de rug. Echter ieder jaar is een 'ambtsjaar'. Gemeenteliden en ambtsdragers hebben hun ambt van God gekregen en kunnen dit niet zomaar even afleggen. De uitoefening daarvan vereist een voortdurende mobilisatie, een steeds doorgaande beweging. De kerkeraad van Groningen-Zuid heeft gemeend gedurende een bepaalde periode exclusief aandacht te moeten schenken aan de verhouding Ambt en Gemeente. Er is veel losgekomen en in beweging gezet. Het is de verantwoordelijkheid van de kerkeraad hieraan sturing te blijven geven. Het is de verantwoordelijkheid van de gemeente nu mondigheid anno 1992 inhoud te geven. Dat zijn geen gescheiden zaken. In onderlinge wisselwerking zullen kerkeraad en gemeente inhoud en vorm moeten geven aan de betekenis van het zijn van 'gemeenschap der heiligen'.

Ko Serier

NAAR EEN VERANTWOORDE ZENDINGS/EVANGELISATIE-METHODE

(Een antwoord)

Onlangs trof ik in dit blad (14 dec. 1991) een reactie van de hand van oud-zending ds. Jac. Kruidhof aan op mijn artikelen (3 en 4) over 'Egyptenaren en het Evangelie' (9 en 16 nov. 1991). Fijn is het te vernemen dat er over de aangesneden materie wordt meegedacht.

Terwille van de voortgang van de bezinning (om te komen tot een verantwoorde zendings/evangelisatie-benadering) lijkt het me noodzakelijk in te gaan op de sympathieke, kritische reactie van ds. Kruidhof.

Zijn kritiek verwoordt ds. Kruidhof kernachtig in deze vraag: hoe horen boodschapper en boodschap (het evangelie) bij elkaar? Gaat het in het zendings- en evangelisatiewerk om de boodschapper van het evangelie of om de boodschapper met het evangelie? Hiermee verandert hij zelf de vraag die hij als titel boven zijn reactie aanbracht (Mét of dóór het evangelie): mét of van het evangelie? Zijns inziens zou ik bij de opzet van een zendingsmethode (het opbouwen van een relatie in drie fasen of op drie niveau's, op het fysische, megafysische en metafysische niveau) teveel ruimte vragen voor de boodschapper. Daartegenover stelt hij dat (de inhoud van) het evangelie de mens tot bekering moet brengen. De Heilige Geest werkt dóór het evangelie en het geloof is een gave van God.

Bij de beantwoording van zijn belangrijke vraag, wil ik toch wel voorop stellen dat zijn reactie bij mij de vraag oproept, of we in een gesprek over de aangesneden materie eerst weer eens de 'eerste beginselen' moeten doornemen. Het was mijn bedoeling te pogen om eens wat verder te komen. Zo vaak verwordt een discussie in onze kring tot een repetitie van de fundamentele zaken. In zijn reactie zegt hij dat we het 'over de zaak' wel eens zijn. Dat klopt, althans wanneer het hierom gaat dat de Heilige Geest het geloof werkt door de verkondiging van het evangelie en dat dit geloof een gave van God is. Toch stelt hij in zijn reactie over deze 'zaak' zijn vragen. Trekt ds. Kruidhof zich daarmee toch niet te vlug op bekend terrein terug? Wanneer hij de vraag stelt: bekering dóór of mét het evangelie, mag ik wel herinneren aan het artikel van prof. dr. C. Trimp van enkele jaren geleden als diens bijdrage aan de bundel *Bezield Verband* (Kampen

1984, p. 223) en diens opmerking dat het belijden omtrent de bekering als tot stand komend 'dóór het Woord' niet specifiek-luthers evenmin als de uitdrukking 'mét het Woord' karakteristiek-gereformeerd mag heten. Hij maakt die opmerking in zijn verhandeling over de 'uiterlijke' of 'uitwendige' prediking als een werkwijze van God bij de toedeling van de genade aan mensen die door de zonde aan de geestelijke dood vervallen zijn.

Het gaat mij juist om deze kant van het verhaal en niet om de (in het innerlijk van de zondige mens) doordringende werking van Gods Geest (zie Dordtse Leer, 3/4, par. 11 en 12). Want de 'uiterlijke' prediking is niet inferieur is te achten ten opzichte van het 'eigenlijke' onzichtbare werk van God in de bekering van mensen. De menselijke bemiddeling, die God in de ambtelijke bediening van het Woord aan zijn kerk heeft opgedragen mag worden verbonden met het werk van de Heilige Geest. De zendingsopdracht houdt in dat het evangelie met verstand en wijsheid wordt gebracht. Welnu, juist dat laatste vraagt om een verantwoorde methodiek.

Daarom vraag ik mij voorts af, of ds. Kruidhof de aangesneden materie wel juist in beeld brengt en of hij (op grond daarvan) mijn bijdrage wel goed weet neer te zetten. Het kan hem duidelijk zijn dat mijn bijdrage gaat in het voetspoor van wat J.H. Bavinck heeft beoogd: de psychologie vruchtbaar maken voor de missiologie, al kom ik met mijn resultaat uit tussen de beide benaderingen in die door Bavinck zijn omschreven als de thetische en de confronterende (zie voorts G.M.O.-bundel 1986¹). Maar nadere verduidelijking is hier geboden.

Misschien is deze wel het gemakkelijkst te geven in de vorm van een voorbeeld. Bij de opzet van de nieuwste catechisatie-methode *Ik geloof* mis ik (evenals bij de vorige: *De Weg*) een uitgewerkte theologische (diakoniologische?) verantwoording of benadering. Het zal de samenstellers van deze methode, dunkt me, gaan om de bekering van de kerkjeugd. In de algemene inleiding van *Ik geloof* wordt het woord bekering niet gebruikt. Wel wordt uit deze algemene inleiding duidelijk dat het de samenstellers niet gaat om een puur intellectueel proces van kennisoverdracht of van kennisverwerving, namelijk van de noodzakelijk (?) geachte kennis van de gereformeerde

leer. Echter, een theologische (!) verantwoording van de methode en van de leerstof wordt niet gegeven. De grote waarde van deze catechisatie-methode is dat bepaalde (opnieuw: een door de samenstellers niet theologisch verantwoorde keus van) 'didactische principes' worden verwerkt. Maar voor het opzetten van een methode lijkt mij eerst nodig de ontwikkeling van een methodiek.²

Welnu, in mijn artikelen poogde ik de basis te leggen voor een (in het licht van de Schrift en de daarop gegronde gereformeerde confessie) verantwoorde evangelisatie- of zendingsmethode. Jammer vind ik het daarom dat ds. Kruidhof niet ingaat op hetgeen dr. A. Noordegraaf in dit verband (reeds in 1985) te berde heeft gebracht, naar wie ik juist in verband met het opbouwen van een pijler van mijn zendingsbenadering verwees. Het gaat er in de ontmoeting met ongelovigen om hen geestelijk 'van binnen-uit' te benaderen. Paulus spreekt tot de joden als jood, met hen verbonden door het geloof in de God der vaders. Tot de Grieken komt hij als medemens, die evenals de heidenen geheel en uitsluitend is aangewezen op de verering van de ware God. Methodisch zal de boodschapper moeten leren denken over en werken aan het heil van de naaste vanuit het gedachtengoed van de medemens zelf. Dat betekent niet, zoals ds. Kruidhof aangeeft in het door mij genoemde voorbeeld van 'deur-aan-deur-evangelisatie', dat de boodschapper zich aansluit bij de hoorder zoals deze bepaalde verwachtingen koestert. De ergernis van het evangelie wordt niet weggenomen. Evenmin betekent dit, dat de boodschapper de hoorder misleid. De hoorder zal de vraag van het evangelisatie-commissielid: 'kan ik iets voor u doen?' horizontaal uitleggen. Dat is ook de bedoeling: in de eerste fase van de ontmoeting liggen sociale actie of barmhartigheidsbetoon en evangelisatie in elkaar verstrengeld en in elkaars verlengde. Methodisch gezien krijgt barmhartigheidswerk een legitieme plaats in de evangelisatie-arbeid, evenzeer als het uitreiken van 'spiegeltjes en kralen' en het geven van injecties in de zending(!)-ontmoeting valt te rechtvaardigen. Vanaf het begin richt de boodschapper van het evangelie zich daarmee op de bekering van zijn toehoorder(s) en roept hem (hen) impliciet op tot bekering. Impliciet: de boodschapper kan in het beginstadium niet maar alles zeggen of doen. Hij kan niet plompverloren aan alle inheemse gebruiken en (oorlogs)tradities een eind maken en als dé wereldverbeteraar optreden. Gaandeweg zal de toehoorder zich in het licht van ware Gods-kennis zichzelf moeten gaan zien en de nadelige konsekwenties van zijn horizontale levenshouding of zijn onheilssituatie waarin hij zich bevindt.

Wanneer ik de reactie van ds. Kruidhof goed begrijp, verschuift hij de ter discussie gestelde materie. Een vriendschaps- of affectieve relatie, zo vraagt hij, moet toch worden gelegd dóór het evangelie en niet door de boodschapper? Echte verbondenheid kan immers alleen gelegd worden dóór het evangelie, of vollediger dóór de Heilige Geest met zijn Evangelie-boodschapper? Tussen

twee haakjes: het ontgaat mij waarom ds. Kruidhof de vraag stelde: mét of dóór het evangelie? Want dit lijkt dan een dilemma: met òf door? Wat hier echter van belang is, is dit: echte gelóofsverbondenheid ontstaat door het evangelie. In een spirituele relatie (dus pas op het derde niveau) van de boodschapper met zijn toehoorder zal het de boodschapper duidelijk moeten worden òf de opgebouwde vriendschaps- of affectieve relatie echt rust op gelóofsverbondenheid. Maar de boodschapper van het evangelie moet niet alles tegelijk willen doen. Het werk van de evangelieprediking tot bekering van andere mensen kost (als regel) veel energie, geduld en tijd! In een methode zullen de elementen waaruit dit werk bestaat, (theoretisch) moeten worden uitéengelegd ten einde de (verre) naaste met verstand en wijsheid voor het evangelie te winnen.

Inderdaad, de zending- of evangelisatie-ontmoeting wordt aangegaan door de boodschapper ván het evangelie. De boodschapper dient immers zelf een getuigenis te zijn van de inhoud van het evangelie. De boodschapper krijgt daarvoor van God als mens (krachtens de zending-opdracht aan mensen) alle ruimte, maar dan wel als gelovige, namelijk om te bewijzen dat het voor hem een geloofszaak is zijn (verre) naaste serieus te nemen en deze een dienst te bewijzen. Dit houdt in dat de boodschapper er voor zichzelf wel van overtuigd moet zijn dat hij de effectiviteit van de prediking zelf niet in de weg staat. Daarin ligt immers ook het belang van het zoeken naar een verantwoorde methode.

L.J. Joesse

¹ L.J. Joesse, 'Het zondebegrip in de moderne missiologie', in: *Missiologische thema's*, G.M.O., 1986, Kampen 1987, 32-39; vgl. J.H. Bavinck, *Inleiding in de zendingwetenschappen*, Kampen 1954, 136-156.

² Vgl. het zoeken van rooms-katholieken naar een rooms-katholieke methodiek, zie *Verbum*, maandblad voor catechese 43 (1976), 129-261; dit nummer is geheel gewijd aan het opzetten van een 'bevrijdingscatechese'.

DE SCHOTSE KERKGESCHIEDENIS

Er bestaan oude banden tussen de gereformeerden in Nederland en die in Schotland. De laatsten noemen zich meestal 'presbyterianen', naar de voor hen typerende wijze van kerkregering.

Sinds de vorige eeuw zijn er vele jaren officiële kerkelijke relaties geweest van de gereformeerde kerken in Nederland met enkele presbyteriaanse kerkengroepen in Schotland. Na de Vrijmaking zijn de contacten verbroken tot aan 1981 toen de generale synode van Arnhem een voorlopige relatie van kerkelijk contact aanging met de Free Church of Scotland. De synode van Leeuwarden (1990) bood deze kerk de volledige zusterkerkrelatie aan. In het licht van het bovenstaande is het een goede zaak dat er onder ons meer bekendheid komt met de geschiedenis van onze Schotse zusterkerken. Daarom zijn we blij dat de heer Gn. Werner, gepensioneerd docent economie, ons heeft willen dienen met een overzichtelijke en boeiende beschrijving van de Schotse kerkgeschiedenis. De verdienste van dit boekje is dat de hoofdlijnen van die eeuwenlange geschiedenis goed uit de verf komen, zonder dat de schrijver zich verliest in allerlei details. Nu wordt goed duidelijk hoe de Schotse kerk heeft moeten worstelen om 'vrije kerk' te worden en te blijven. Het is een strijd geweest om vrij te blijven van de heerschappij van de staat die er steeds weer op uit is geweest de kerk een systeem van kerkregering en een liturgische orde op te leggen die ze niet wenste en die niet bij haar paste. Bovendien moest er steeds weer gestreden worden tegen vervlakking in leer en leven. Dwaalleer heeft ook in Schotland verwoestend gewerkt, tot in onze eeuw toe. Scheuringen en herenigingen en weer nieuwe afscheidingen maken de geschiedenis van de Schotse kerk er niet overzichtelijker op. Maar we ontdekken ook de trouwe zorg van de Here, waarvan de Free Church belijdenis doet in haar zinspreuk 'Nec tamen consumebatur'. Dat betekent: 'en toch niet verteerd', waarbij bedoeld wordt op de brandende braambos uit Exodus 3. Al in 1637 komt deze verwijzing voor in een geschrift van de Schotse predikant Samuel Rutherford: 'Onze Heere is met zijn geïsteerde kerk, zodat deze brandende braamstruik niet tot as verteerd zal worden'.

Dit citaat is te vinden op de laatste bladzijde van het boek van Werner, en het is typerend voor heel het boek. Het getuigt van de belangstelling van de schrijver voor dit stuk van de kerkgeschiedenis en van zijn liefde voor de kerk die de Here tot vandaag toe in Schotland wil vergaderen. Daarom zijn er blij met dit boek en bevelen we het ieder aan. We hopen dat het onze Schotse broeders en zusters dichter bij ons brengt en dat we meer oog krijgen

voor het kerkvergaderende werk van de Here in een land dat zo dichtbij is en toch vaak zo ver weg lijkt.

We hopen overigens wel dat bij een eventuele tweede druk – die we de auteur toewensen – vooraf nog eens hier en daar de schaaft gehanteerd zou worden. We hebben namelijk een aantal fouten en onnauwkeurigheden aangetroffen die zonder al te veel moeite verbeterd zouden kunnen worden. Daardoor zou dit boekje nog aan waarde winnen.

Om bij het begin te beginnen: de schrijver heeft zijn boek duidelijk geschreven vanuit een vrijgemaakt-gereformeerde optiek. Dat is zijn goed recht, en begrijpelijk vanuit de doelstelling zijn lezers te informeren over de Schotse zusterkerken van de Gereformeerde Kerken in Nederland. Ik denk alleen dat in een inleiding of een eerste hoofdstuk dat dan wel even duidelijk gemaakt moet worden, met name met het oog op lezers die niet tot die Gereformeerde Kerken behoren.

Als die in de eerste drie zinnen van het eerste hoofdstuk lezen dat 'de contacten met de kerken in het buitenland de laatste jaren sterk zijn toegenomen', dan roept dat vragen bij hen op. En als in dat verband over kerken in Canada, Zuid-Afrika, Australië en op Sumba gesproken wordt, dan zal op zijn minst aangegeven moeten worden om welke kerken het hier gaat.

Het eerste hoofdstuk blinkt trouwens toch niet uit door nauwkeurigheid. Als er staat dat de kerken die de Westminster Confessie hebben, over de hele wereld genomen ongeveer veertig miljoen zielen tellen, en daarop meteen de zin volgt dat 'ook met deze kerken' contacten worden onderhouden, dan suggereert dat dat er contacten zijn met al die presbyteriaanse kerken en hun miljoenen leden. De werkelijkheid is natuurlijk dat het gaat om een fractie van de kerken die zich presbyteriaans noemen: kleine kerkjes in Schotland en Noord-Ierland, en een wat grotere in Korea. Als een kerk 'presbyteriaans' heet, of in naam de Westminster Confessie onderschrijft, dan betekent dat ook lang niet altijd dat zo'n kerk trouw is aan haar confessie en waar maakt wat haar naam suggereert.

Het zal wel waar zijn dat soms het beeld bestaat van presbyteriaanse kerken als kerken die alleen psalmen zingen en dat zonder begeleiding van instrumenten, maar dat beeld is niet alleen onvolledig, maar het klopt ook niet. Als voorbeeld zou te wijzen zijn op de Evangelical Presbyterian Church of Ireland, en op presbyteriaanse kerken in Noord-Amerika en Korea, waar men zowel gezangen als muzikale begeleiding kent.

Verwarrend is de onderscheiding 'appellabel' en 'discutabel' onder aan bladzijde 8. Een belijdenis zou zowel dis-

cutabel als appellabel zijn, de Schrift alleen appellabel. Ik denk dat ik wel begrijp wat de auteur bedoelt: over een belijdenisgeschrift, zeker over de woordkeus ervan, valt te praten, terwijl de Schrift de laatste, onfeilbare beroepsinstantie is. Maar zoals het ei nu staat, klopt het niet. Nier de bijbel is appellabel, maar de belijdenis is appellabel aan de Schrift. En het woord 'discutabel' zou ik voor de confessie niet graag gebruiken. In mijn woordenboek wordt als betekenis opgegeven: 'betwistbaar'. En dat zal de schrijver niet bedoelen, gezien het geheel van zijn betoog. Wel dat de preciese bewoordingen van een confessioneel geschrift niet het eind van alle tegenspraak zijn. Daar zal een gereformeerd mens, die artikel 7 in zijn Kederlandse Geloofsbelijdenis heeft, het nice eens zijn.

Op een ander punt heb ik moeite met liet gebrek aan onderscheiding. De termen 'presbyteriaal' en 'presbyteriaans' worden dooi elkaar gebruikt, als aanduiding voor de Schotse kerk en haar systeem van kerkregering. De schrijver geeft in noot 1 op bladzijde 12 ei blijk vai wel te weten dat er verschil tussen heide termen is, maar toch kiest hij ervoor ze door elkaar te gebruiken. Dit lijkt me verwarrend en onjuist.

'Presbyteriaal' wil zeggen dat in een kerk de presbyters (de ouderlingen). Zij hebben van Christus ambtelijk gezag in de gemeente gekregen. Onze gereformeerde kerken rijen dan ook voluit 'presbyteriaal' te tioeineti. Het Engelse woord 'presbyterian' daarentegen is afgeleid van 'presbytery'. Zo'n presbytery is te vergelijken met onze classis, maar dan als een permanent kerkelijk lichaam met meer gezag dan een plaatselijke kerkeraad. Iets als een 'regionale kerkeraad'. Daarom is liet heter konsekwent de term 'presbyteriaans' te gebruiken als het over de Schotse kerk en haar systeem van kerkregering gaat. Helaas zijn er hier en daar ook nog wat kleinere oneffenheden, waarbij niet na te gaan is of liet slordigheden of drukfouten betreft. Zo was koning Karel 1 niet 3 jaar, maar 25 jaar oud toen hij koning werd, en stierf Melville in 1622. Zo zou er nog wel wat meer te noemen zijn.

In hoofdstuk X wordt cci goed overzicht gegeven van de Westminster Assembly. Alleen vragen we ons af of liet te vlot gesteld is dat deze vergadering geen echt kerkelijke vergadering kan worden genoemd, omdat het parlement deze bijeengeroepen heeft. Hoe ongewoon dat voor onze begrippen ook is, in die tijd was dat niet ongebruikelijk. Denk maar aan de Dordtse synode van 1618-1619, bijeengeroepen door de Staten-Generaal, maar toch wel voluit cci kerkelijke vergadering. Overigens: de Schotse kerk was op die Dordtse synode niet officieel vertegenwoordigd (zo wordt wel gesuggereerd op blz. 7), ook al was er wel een bisschop van Schotse afkomst aanwezig namens de Engelse koning. Jammer is dat in het hoofdstuk over de Westminster Confessie en Catechismi iici wordt verwezen naar hei in 1986 verschenen boek van ds. G. van Rongen. Daarin staat iiei alleen een beschrijving van de voorgeschiedenis en het verloop van de Westminster Assembly, maar ook de Nederlandse tekst van de daar opgestelde confessionele geschriften met het erbij

gevoegde Schriftbewijs. Hei is een onmisbaar geschrift voor wie de confessionele positie van de presbyteriaanse kerken beter wil leren kennen.

Eei laatste puntje van kritiek betreft de recente Schotse kerkgeschiedenis. Als naam van de onlangs van de Free Presbyterian Church afgesplitste groep wordt opgegeven: de Vrije Kerk (blz. 106). Dat is natuurlijk niet juist. 'Vrije Kerk' is de vertaling vai Free Church. De hier bedoelde kerkelijke groepering, ontstaan vanwege de tuchtmaatregelen van de streng anti-roomse FPC tegen een hooggeplaatst kerklid dat een roomse begrafenisplechtigheid had bijgewoond, is 'Associate Presbyterian Church'.

Bovenstaande aanmerkingen komen misschien wat muggezifterig over, maar zo zijn ze iiei bedoeld. Hopelijk blijkt cruit iici hoeveel belangstelling ik dit boek van Werner heh gelezen. Ik hoop dat vele anderen dat ook zullen doen en dat er daardoor meer belangstelling komt voor de boeiende geschiedenis van Gods kerk in Schotland.

H. van Veen

Y.a.v.: Gn. Werner, *De Schotse kerkgeschiedenis*, Barneveld 1991 (De Vuurbaak). Hei boek van ds. G. van Rongen heet *De Westminster Confessie met de Grote en de Kleine Catechismus*, dat in 1986 uitkwam bij dezelfde uitgeverij.

ominee Troost heeft met zo goed geslapen. Dat kwam oor een gesprek dat hij had met Eïangelique. Hei liet em met los, hij bleef erover piekeren. Hij schreef haar aarom een brief om de dingen nog eens op een rijtje te etten. In hun gesprek ging liet om de relatie tussen kerk n evangelische beweging. Wij mogen meelesen in het Iederlands-Iïervormde *Kontekstueel*:

Ieker, er speelden ook allerlei persoonlijke dingen ooi rol, maar vat mij het meest hoog zit, dat is toch wel de visie rlic we op el-aars manier van gelov cri en kerk-zijn blijken te hebben. En wat rij nu verschrikkelijk bezig houdt, dat is de vraag waarom ik an de ene kant zoveel waardering heb voor wat er in evangeli-che kringen wordt gedaan en gezegd en tegelijkertijd in mijzelf en aversie voel, een innerlijke weerstand tegen diezelfde din-gen.

■ denk dat je terecht hebt gemerkt dat ik or nici goed tegen kan vanneer je kritiek hebt op de kerk. Ik heb dan zelfs de neiging om boos te worden en liet harnas aan te trekken als ooi middel-ieuwse soldaat die zich geroepen voelt om de bureht te verdedi-gen. Dat e: natuurlijk heel dom en als jij, zegt dat ik me niet moet verbeelden om hoogstpersoonlijk als vertegenwoordiger van de Kerk B.V. op te treden. dan heb je daarin volstrekt ge-lijk. In mijn afweer zit vast en zeker ook een stuk schuldgevoel verborgen, een diep weggescholen angst orri te bekennen dat het inderdaad waar is: er is in de kerk veel lauwheid, veel opperv-lakkigheid, veel tekort aan liefde, aan onderlinge verbonden-heid. Maar lii meest raakt mij nog wel jouw kritiek als je zegt dat zoveel mensen verlangen naar een persoonlijke relatie met de levende Heer cri daarover in de kerk weinig of niets ie horen krijgen. Sterker: ik proef uit je woorden dat je veel kerkeraads-on gemeenteleden min rif meer verwijt ook zelf niet zo'n per-sonlijke relatie met God te hebben. En omdat ik zelf nu een-maal volop bij rlic kerk en die gemeente behoer, trek ik mij jouw woorden aan en voel ik die 'aanklacht' ook naar mijzelf toekomen. En dat maakt mij verdrietig en eigenlijk ook wel ooi beetje boos. Het verlamt mij, het ontmoedigt mij. En daarom kon ik vannacht slecht slapen.

Wat daar nu allemaal achter zit? Vast en zeker een helehoel waarover psychologen heel verstandige dingen zouden kunnen zeggen. Maar lii voornaamste zal wet zijn: jaloezie. Ih hoi ge-woon jaloers. Ik ben jaloers op de manier waarop jullie, laat ik nu maar zeggen: mensen die zich rekenen bij de evangelische beweging in ons land, leven met God oii met elkaar. Wat ik daarvan zie en hoor is indrukwekkend en ik kan mij dan ook goed voorstellen dat er veel mensen zijn die zich toi die manier van geloven en gemeente-zijn aangetrokken voelen. Ei is blij-dschap, uitbundigheid zelf; bij tijd en wijle, er is persoonlijke aandacht voor mensen en een sterke, levende relatie met God. Mij dunkt: wat wil je nog meer?

Natuurlijk proberen we dat alles in de gevestigde kerken net zo goed te realiseren, maar ja, daar gaat dat nu eenmaal niet ge-makkelijk, want niet iedereen staat daar nii eenmaal op diezelfde manier voor open. Bovendien: mensen die zo denken keren de kerk meestal al gauw de rug toe, kruipen gezellig bij elkaar in hun eigen evangelische gemeente rlic veel kleiner is dan rlic gro-

te 'volkskerk' en rlic bovendien daardoor ook nog eens vrijwel uitsluitend bestaat uit zeer gemotiveerde en enthousiaste ge-meenteleden. Geen wonder dat dat wel wil...! En intussen blij-ven we in de kerk achter met 'Jan Rap en zijn maat', iïier al rlic mensen die tiit zo gemakkelijk in beweging zijn te krijgen door hun star traditionalisme of door hun oppervlakkig geloofsleven. En dat geeft dan weer nieuw voedsel aan de kritiek van de evan-gelische beweging: Moet je toch eens kijken hoe lauw rlic ker-ken zijn, hoe uitgeblust en zonder levende relatie met God!

Ik zei je al: ik trek me die kritiek ook persoonlijk aan. Per slot van rekening ben je dan als voorganger wel niet de directeur van de Kerk B.V., maar je voelt Je natuurlijk wel met lijf en ziel he-trokken b~ die kerk. I ook mede terantwoordelijk voor itat r ~ gedaan wordt en gezegd. Je loopt je, grof gezegd, het v uur uit je sloffen om te zorgen voor een goede structuur waarin ooi le-vend geloofsleven kan opbloeien, onderlinge zorg en persoonlij-ke aandacht voor mensen in nood. Je zet alles op alles om ruim-te te maken voor zoveel gemeenteleden rlic allemaal weer hun eigen wijze van denken en doen hebben. En warempel, ik ben de enige niet die daarvoor zorg draagt! Om mij heen zie ik een heel legertje van ouderlingen en diakenen cri andere fantastische gemeenteleden die samenkomen voor bijbelstudie oii zich inzet-tien voor de nood van medemensen, ver weg en dichtbij. Kun jij je dan voorstellen dat ik ontmoedigd wordt en eigenlijk ook een beetje boos en verdrietig hoi als ik lii gevoel krijg dat dat alles onvoldoende is, geestelijk gesproken tekort? Yatuurlijk is het iïiet volmaakt, natuurlijk zou er veel en veel meer kuttncii ge-beuren, natuurlijk heb je gelijk als je zegt dat er velen zijn die alleen maar af en toe naar de kerk gaan en verder er de kantjes aflopen, maar is liet nu eerlijk om telkens maar weer te suggere-ren dat de kerk zo lauw is en dat et, geen persoonlijke relatie is mei God?

Over dat laatste wil ik tenslotte ook nog graag iets kwijt. Er misschien is dat wel het allerbelangrijkste van wat ik je graag wil zeggen. Ik bedoel nu die persoonlijke relatie met God. Nog-maals: ik ben jaloers op de manier waarop jij daarover spreekt en ik zou het graag net zo willen beleven als jij dat blijkbaar doet. Maar – ik kan liet iïici. Ik wil het wel, ik probeer hei ook, ik bid er om, ik zet alles op alles om het te bereiken, maar het lukt niet. Toori ik een kind was, ja, toen ging het, toen kon ik met God praten alsof ik met mijn eigen vriendje sprak. Toen, in die tijd, toen ik jong was, toen had ik wat je zou kunnen noemen 'een persoonlijke relatie met God'. Maar dat is anders gewor-den. Eti daar heb ik, verdriet van. Ik zou graag willen dat het woor was zoals vroeger. Maar het lukt me niet meer. Dat uil zeggen – begrijp me goed – liet lukt iïiet meer op precies dezelf-de manier waarop het me toen wel lukte. Er zijn in mijn leven veel dingen gebeurd waardoor ik een beeld over God heb gekre-gen dat anders is dan het beeld dat ik van Hem had als kind. Vroeger dacht ik dat God een soort Groot-Vader was die altijd voor je klaar stond, die je hielp en alle piohlme11in je leven in principe wel voor je zou oplossen. Als je nu maar op Hem ver-trouwde, dan kwam alles wel goed. Bovendien zou Jezus spoe-dig wederkomen en dan was alles al helemaal in orde, God was eigenlijk:Iris-helder en het kwam niet in je op orri daaraan te twijfelen. Je kon twijfelen aan de kracht van je eigen geloof, je kon twijfelen aan van alles en nog wat, maar één ding stond vast: God was er altijd en overal en Hij zorgde voor je als je maar naar zijn geboden leefde.

Beste Evangelique, zo in God te geloven, zo kinderlijk eenvou-dig, dat lukt mij niet meer. En als ik dan mensen van de evange-lische beweging hoor praten over God, dati denk ik: Wat heer-

lijk, zo over God te kunnen denken, ik wou dat ik het nog kon, maar het lukt tii niet meer... Begrijp je dat mijn aversie waar-schijnlijk erri kwestie van jaloersheid en heimwee naar tii ver-leden is?

Nu zul je onderhand wel denken dat tii riici de heih nog veel en veel slechter gesteld is dan je al dacht. Nota bene: een kerk-mens, een dominee nog wel, die zwart op wit schrijft dat hij niet meer in God gelooft!

Wacht even, begrijp me alsjeblieft goed, ik heb niet gezegd dat ik niet meer in God geloof. Ik heb alleen gezegd dat ik niet meer in God geloven kan op de manier waarop ik vroeger in Hem ge-loofde. Het verschil? Dat is moeilijk onder woorden te brengen. Ik heb de neiging oiii Psalmen te gaan citeren, om duidelijk te maken wat ik bedoel. Ik denk aan het gevecht dat de dichters van de Psalmen met God geleverd hebben. Ik denk aan de Klaagliederen, ih denk aan Jesaja en Jeremia. Ik denk ook aan Paulus, die met pijn en moeite moest leren dat zijn gebeden niet werden verhoord, maar dat Hij aan Gods genade genoeg moest hebben om verder te leven met een doorn in zijn vlees. Heb je er wel eens over nagedacht, beste Evangelique, dat het goed he-schouwd helemaal niet vanzelfsprekend is dat mensen über-haupt nog in God geloven na bijvoorbeeld het verlies van een kind, een man, een vrouw, een hartsvriend(in)? Heb je er wel eens over nagedacht wat het betekent gaandeweg tot tii ontdek-king te komen dat je leven moet met de psychische schade van alles wat er ooit in je leven voorgevallen is? Natuurlijk heb je daar wel eens over nagedacht, maar niet iedereen verkeert – ge-lukkig! – in de omstandigheid o:-{ alles ook persoonlijk na te kunnen voelen. Ik verzeker je: tii is een wonder wanneer tii geloof je in zulke situaties niet geheel en al uit de vingers glipt! Het is een wonder wanneer Gods goede Geest je, ondanks alles, toch nog vast blijft houden, juist in de pijn, in de worsteling om staande te blijven. Kun je je voorstellen dat je dan enerzijds he-vig jaloers kunt zijn op mensen die zomaar, schijnbaar onbe-kommerd en reuze spontaan, God wel dag en nacht kunnen prij-zen en dat je tegelijkertijd even hevig geïrriteerd kunt zijn over het gemak waarmee diezelfde mensen schijnbaar heen lopen over zoveel twijfels en aanvechtingen en teleurstellingen in jouw relatie met God en mensen?

Ds. A.F. Troost zal het niet zo bedoelen, maar als je het laatste deel leest, zou je bijna denken dat mensen gelijk hebben die je de vraag stellen: word je gelovig of word je volwassen? Is het voor kinderen zo gemakkelijk om te geloven? Komen ook zij niet de zonde tegen in allerlei vorm, bij zichzelf en om zich heen? Maken ook zij niet onbegrijpelijke sterfgevallen mee? Kunnen kinderen en volwassenen daarmee anders klaarkomen dan door net als Job tel – weer te beseffen dat God imponerend groot is, dat zijn niveau veel hoger ligt dan ons niveau en dat wij bij alles bij Hem in goede handen zijn? En daarom, al zou dekvijgeboom niet bloeien en alles tegenzitten, kun-nen we toch tnei Habakuk juichen in de HERE en jubelen in de God van ons heil. Ook als God dan verborgen lijkt, hoeven wij toch niet het gevoel te hebben 'dodelijk alleen gelaten te zijn'.

Een eindje verder lezen we:

Weet je waar ik wel eens een beetje bang voor ben? Ja, met jou samen ben ik bang voor oppervlakkigheid en lauwheid in de kerk. Maar ik ben ook bang voor een zo sterke nadruk op de

'eis' van een persoonlijke relatie met God, dat juist daardoor mensen ontmoedigd worden en teleurgesteld zich afwenden van het evangelie en de kerk. Als Jezus de schare toespreekt, dan zegt Hij ook niet: Jullie moeten een persoonlijke relatie met God zien te krijgen! Nee, Hij zegt: Bekeer je en geloof het evan-gelie! – en dat is, dunkt mi, toch net iets anders. Wij moeten ons bekeren tot hrr doen van Gods goede geboden en wij mogen tii evangelie geloven dat ons zegt dat wij in genade behouden worden! Zou vanuit dit leven met God niet als vanzelf een per-soonlijke relatie met God gehoren worden? Je kunt een persoon-lijke relatie toch nooit iemand voorschrijven of aanbevelen? Een persoonlijke relatie ontstaat wanneer je sympathie krijgt voor ie-mand. Wel, dat zou ik wil – dat mensen overal liefde krijgen voor Jezus, voor die Jezus die de schare die de wet niet kent niet afschrijft zoals di: Schriftgeleerden dat deden. Ik zou willen dat de kerk, net zoals Jezus, kritisch was tegenover hen die menen de waarheid en de wijsheid en de Geest in eigen zak te hebben. Ik zou willen dat de kerk tegelijkertijd heel mild was tegenover hen die het allemaal niet zo goed weten en kennen en kunnen eii op tii eerste gezicht maar een beetje oppervlakkig voortleven. Die Jezus is mij lief, zeer lief! Hij kijkt mij aan en alleen al in zijn ogen lees ik hoezeer ik tekort schiet in duizend-en-eén din-gen. Maar Jezus zwijgt. Jezus kijkt alleen maar, zoals Hij Za-cheüs aankeek in Jericho. Het is juist zijn zwijgen, zijn liefdevol zwijgen dat mij bemoedigt en de kracht geeft oiii voort te gaan op de weg van bekering en geloof. Voor zo'n Heiland kan ik God uitbundig danken! Als ik mij Hem voor ogen haal, ja, dan kan het gebeuren dat tiiijn hart de oude vreugde weer bespeurt en dat de vlam van de Geest weer aanwakkert en mij het vuur van de blijdschap hergeeft als een hemels geschenk. En in die uren dank ik dan ook onze goede Gor! voor zijn kerk, voor dat vreemde gezin van broeders en zusters, die gemeenschap der geheiligden. Vreemde snuiters zijn het, die broertjes en zusjes-van-mij, lang met altijd even aardig. Maar ja, wat wil je, ze lij-ken op mij en ik op hen...

Heel waar. Toch moeten we beseffen dat de persoonlijke omgang met God geen buitenissige zaak is die thuis hoort in de vrije groep. Luisteren naar de Bijbel en het gebed 'in de binnenkamer' is voluit gereformeerd. Het past bij een leven in het verbond en is de krachtbron voor heel ons christelijk bestaan.

G.J. van Middelkoop